

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

2^E JAARGANG

WOENSDAG 3 OCTOBER 1917

No. 92

INHOUD

Blz.

DE ONTWIKKELING VAN HET FEDERAL RESERVE BANKSTELSEL IN DE VEREENIGDE STATEN.....	729
Distributie boven Kostprijs	731
De Centrale Graanfactory en het Rotterdamsche Haven- belang	733
AANTEKENINGEN:	
Statistische cijfers Rotterdam 1 ^e halfjaar 1917.....	735
Resultaten der Duitsche ijzer- en staalindustrie.....	735
Landverhuizersverkeer.....	735
REGERINGSMATREGELEN OP HANDELSGEBIED	735
MAANDCIJFERS:	
Emissies in September 1917	736
Spaarbankcijfers	736
Nederlandsche handelsstatistiek	737
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	738—747
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

**INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE
GESCHRIFTEN**

WEEKBLAD ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

Het secretariaat van het weekblad is gevestigd te Rotterdam, Pieter de Hooghweg 122, telefoon no. 3000. Telegramadres: Economisch Instituut.

Bijdragen en mededeelingen, den inhoud betreffende, gelieve men te zenden aan het secretariaat.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland, f 10,—, buitenland en koloniën f 12,— per jaar. Losse nummers 25 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

Mededeelingen betreffende abonnementen en advertentiën richtte men tot Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, Den Haag.

Advertentiën f 0,35 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief.

2 OCTOBER 1917.

De geldmarkt was de afgelopen week aanmerkelijk vaster. De groote geldruimte van de laatste weken was beduidend ingekrompen. Reeds in het begin der week was een verstijving der koersen duidelijk merkbaar. Wel is waar werden nog enkele kleine posten particulier-disconto à $1\frac{3}{8}$ pCt. afgesloten, maar voor grootere bedragen moest reeds direct een hogere rente toegestaan worden en hoewel in het laatst der week voor $1\frac{3}{4}$ pCt. nog enkele afdoeningen tot stand kwamen, konden in het algemeen belangrijke posten disconto niet onder $1\frac{7}{8}$ à 2 pCt. plaatsing vinden.

Ook de prolongatierente was vaster en steeg van $2\frac{1}{4}$ tot $2\frac{3}{4}$ pCt. * * *

De wisselmarkt was wederom stil. De stemming voor de oorlogvoerende landen was flauw en vooral Marken leden onder sterk aanbod. Daarentegen waren de koersen voor de neutrale landen vast in het

bijzonder voor Zweden, dat sterk steeg. De koers liep op van 80,70 tot 82,35 en bereikte heden een notering van 84,—. De houthandel was weder sterk als koper in de markt en aangezien alle materiaal ontbrak en ook de arbitrage bijna machteloos stond en niet in staat was op eenigerlei wijze dekking te verschaffen kon een sterke rijzing niet uitblijven. Deze rijzing werd nog versterkt, doordat de Zweedsche Rijksbank plotseling haar discontonotering verhoogde op 6 pCt. Omtrent de redenen, welke haar daartoe bewogen, verkeert men hier vrijwel in het onzekere. In het algemeen gelooft men, dat een tegengaan van de sterke speculatieve neigingen, welke in Zweden heerschen het hoofddoel van dezen maatregel is, vooral omdat deze week een belangrijk faillissement in Stockholm bekend werd van een Göteborgsche firma welke in wol en effecten gespeculeerd had.

Voor de reële handel met Zweden wordt de toestand echter steeds meer onbehagelijk. Aan goudzendingen worden nog altijd zooveel mogelijk moeilijkheden in den weg gelegd en een grens van de koersstijging is minder dan ooit te zien. Het agio bedraagt hier nu reeds 26 pCt. van den normalen koers.

* * *

Op de Effectenbeurs ontstond een buitengewone vraag naar Scheepvaartandeelen, welke voor rekening van Noorwegen dagelijks bij groote posten uit de markt werden genomen. In hoofdzaak genoten aandelen Holland Amerika Lijn en Kon. Nederl. Stoomboot Mij. de voorkeur.

* * *

De buitengewone stijging in den zilverprijs van de laatste weken, werd deze week gevolgd door een gevoelige daling. De notering welke in Londen was opgelopen tot 55 d. en in New-York tot $108\frac{1}{2}$ daalde heden tot $48\frac{1}{4}$ d. en $95\frac{1}{8}$.

**DE ONTWIKKELING VAN HET FEDERAL
RESERVE BANKSTELSEL IN DE
VEREENIGDE STATEN.**

De op 16 November 1914 in werking getreden Federal Reserve Act, die in beginsel aan de Vereenigde Staten de zoo lang gewenschte centrale bankorganisatie gaf, had de groote verdienste, dat zij, door den nieuwen Fed. Res. banken bevoegd te verklaren bankbiljetten uit te geven tegen „commercial paper” en niet enkel tegen United States bonds, aan het Amerikaansche circulatiewezen de dringend noodzakelijke elasticiteit gaf en daarmede althans aan een van de voornaamste bezwaren van het bestaande stelsel tegemoet kwam. Overigens bestond evenwel de in 1914

in werking getreden regeling in een reeks van compromissen, waarvan al dadelijk met zekerheid viel te voorspellen, dat op tal van punten de natuurlijke ontwikkeling der dingen tot wijzigingen zou leiden. Vooral gold dit voor de regelingen getroffen voor de bankbiljetten-emissie en de centralisatie van de goudreserve des lands. Het lag trouwens voor de hand. Men stond voor een bankstelsel, dat enerzijds, zij het onder zeer beperkende voorwaarden, aan honderden national banks het recht van bankbiljetten-emissie gaf en anderzijds, door voor alle banken naar verhouding hunner deposito's een zekere verplichte goudreserve voor te schrijven, waarvan een deel te deponeeren bij banken in een reeks aangewezen reserve-cities, van waar wederom een deel naar banken in de drie central reserve cities behoorde te vloeien, tevens een regeling voor de goudreserve had gebracht, waaraan het gansche bankwezen der Vereenigde Staten zich had aangepast, en waarmede niet eensklaps kon worden gebroken. Een ingewikkelde regeling, moeilijk te begrijpen voor wie niet van nabij bekend is met het Amerikaansche bankorganisme, was het gevolg. Wat de bankbiljetten-circulatie betrof handhaafde men de national banknotes doch trof een regeling, waardoor geleidelijk-aan, door een stelsel van afkoop via de Fed. Res. banks, het recht van biljetten-emissie van de United States bonds zou worden losgemaakt en dus, waar voor iedere national banknote een dergelijke U. S. bond moest worden gedeponereerd, de national banknotes langzamerhand zouden verdwijnen. Intuschen bedoelde men aan de nieuwe Fed. Res. notes aanvankelijk slechts een subsidiair karakter te geven. De uitgifte zou alleen mogelijk zijn tegen deponering bij de Fed. Res. agenten — de voorzitters van de Fed. Res. banken en tevens agenten van de schatkist — van wissels, op wier vervaldag de biljetten weder zouden worden ingetrokken en dus uit de circulatie zouden verdwijnen. Wat de regeling voor de goudreserve betreft werd bepaald, dat binnen drie jaar — alzoó vóór 16 November 1917 — de banken des lands geleidelijk een zeker deel van hun goudreserve bij de Fed. Res. banks zouden deponeren, terwijl daartegenover het verplichte depot in reserve en central reserve cities verviel. Een ander deel van de verplichte reserve moesten zij zelf in kas houden, terwijl zij ten opzichte van het derde deel vrij waren het óf zelf in kas te houden, óf bij de Fed. Res. bank onder te brengen, óf als voorheen bij banken in reserve of central reserve cities. Aan de Fed. Res. banks zelve werd de verplichting opgelegd naast het voor de Fed. Res. notes in ruil gegeven „commercial paper” nog een extra gouddekking van 40 pCt. voor deze biljetten aan te houden en bovendien een dekking in goud en „lawfull money” van 35 pCt. tegenover hare deposito's.

Aldus was in hoofdtrekken de regeling, die in November 1914 in werking trad. De banken, national banks zoo goed als State banks en trust-companies waren vrij al dan niet tot de regeling toe te treden, waarbij feitelijk alleen op de national banks een soort van indirecte drang werd uitgeoefend. Toetreding brengt mede de verplichting tot een zeker bedrag in het kapitaal der Fed. Res. bank deel te nemen, welk bedrag bij uittreding wordt teruggegeven. Het kapitaal der Fed. Res. Bank krijgt hierdoor een ietwat afwijkend karakter en gelijkt meer op een vast deposito, hetgeen tot uiting komt in de dekkingsregeling, welke het kapitaal in dit opzicht onder de deposito's medetelt. Op het oogmerk is onder de national banks de deelneming algemeen en groeit die onder de andere groepen van banken geleidelijk.

Ook in de organisatie kwam, naast de uitgestrektheid van het bestreken gebied, het compromiskarakter duidelijk naar voren. Er werden toch, als bekend, 12 Fed. Res. Banks opgericht, ieder voor een aangewezen territorium en onder een eigen bestuur, doch onderworpen aan een centralen Federal Reserve Board, die een nauwlettend toezicht zou uitoefenen en de ge-

meenschappelijke belangen, in de eerste plaats de hoogte van het disconto, zou regelen.

De voorspelling, — al dadelijk gehoord en vooral nadat de samenstelling van den Fed. Res. Board was bekend geworden, — dat zich al heel spoedig sterk centraliseerende tendenzen zouden voordoen, en dat van de zijde van den Fed. Res. Board een sterk streven tot uitbreiding zijner bevoegdheid binnen en misschien zelfs buiten de wettelijke palen zou te wachten zijn, heeft zich onder kritiek van velen, maar niet geringer goedkeuring van andere zijde, bewaarheid. Metterdaad is de Fed. Res. Board niet alleen de gestie der Fed. Res. banks van den aanvang af in sterke mate gaan beheerschen, doch al spoedig is hij ook — men herinnere zich de merkwaardige circulaire inzake de credietverleening aan de geallieerden — tegenover het gansche Amerikaansche bankwezen een standpunt gaan innemen, dat weliswaar in de abnormale omstandigheden van thans zijn verklaring kan vinden, doch dat men in Europa in vroeger tijden van vrede misschien alleen bij de Deutsche Reichsbank zou hebben verwacht.

Zelfs heeft op één punt het streven om de Fed. Res. Banks en speciaal de Fed. Res. notes dadelijk een positie van beteekenis te doen innemen, den Board, in overleg weliswaar met de Treasury, tot een maatregel geleid, die bij onbevooroordeelde lezing der wet niet door den beugel kon. Wat toch was het geval. Na de eerste oorlogsmaanden heeft Amerika als zoovele andere landen een periode van uitermate goedkoop geld gekend. Gevolg was, dat, al konden de banken in enkele gevallen, zoo de Westelijke en Zuidelijke in de periode van de groote oogstvervoeren, het goed recht van hun bestaan terdege bewijzen, in het algemeen van een discontereen van commercial paper bij de Fed. Res. banks en mitsdien van een normalen groei van het stelsel, weinig kwam; terwijl tegelijkertijd, als bekend, de goudvoorraad in het land en dienengevolge ook bij de Fed. Res. banks sterk toenam. Men is er toen toe overgegaan, formeel nog steeds de Fed. Res. notes tegen commercial paper uit te geven, doch op den vervaldag van den wissel de notes niet weder in te trekken, daarbij den vervallen wissel bij den agent door een depot van goud vervangende. Hierdoor werd het mogelijk de circulatie reeds dadelijk tot een belangrijk hooger cijfer op te voeren dan anders het geval zou zijn geweest en tevens haar een blijvende plaats in het betalingsverkeer te verzekeren. Van een organisme, actief slechts of in hoofdzaak, wanneer tijden van spanning op de geldmarkt tot het middel van herdiscontingering zouden doen grijpen, werd het Fed. Res. stelsel aldus tot een bankorganisatie van onafgebroken werkzaamheid.

... Dezelfde gedachte kwam ook naar voren in de reeds spoedig door den Fed. Res. Board aangebrachte wijziging in de vereischten voor discontabel paper. Een van de doeleinden met het Fed. Res. stelsel beoogd, was in de Vereenigde Staten allengs de wissel als credietinstrument dezelfde beteekenis te doen erlangen als hij elders bezit. Immers het in de Vereenigde Staten inheemsche bankcrediet, gebaseerd als het is op de algemeene geegoedheid van den schuldenaar en berustend mitsdien op een persoonlijke, dikwijls door geregeld boekenonderzoek gesteunde verhouding, mist noodwendig de liquiditeit, die het wisselcrediet, gegrond op een speciale in een document belichaamde vordering en gedekt door meerdere handteekeningen, kan hebben. Naar men vertrouwd, zou nu de mogelijkheid van herdiscontingering aan den wissel als credietinstrument nieuwe waarde geven, ten bate van de algemeene liquiditeit van het bankwezen. Terecht werden echter tegelijk aan de wissels strenge eischen gesteld, waarbij op den voorgrond stond, dat hij in een goederentransactie zijn oorzaak vinden zou. Evenwel, door al spoedig toe te laten, dat een aantal wisselcredieten op den vervaldag zonder meer geconstitueerd konden worden heeft de Fed. Res. Board in zijn streven, de credietverleening der

Fed. Res. banks uit te zetten, het conservatieve standpunt verlaten en de mogelijkheid geschapen van minder wenschelijke creditoperaties. Ook op dit onderdeel van zijn politiek heeft de Fed. Res. Board van verschillende zijden aan niet onverdiende critiek blootgestaan.

Wat hiervan evenwel zij, begrijpelijk is dat het streven van den Board tot versterking der eigen positie bij het intreden van de Vereenigde Staten in den oorlog sterken steun vond. De behoefte aan een krachtige leiding op financiëel gebied werd in hooger mate gevoeld, vooral toen en de geldruimte en de gunstige stand der wisselkoersen gingen minderen, terwijl aan den anderen kant de financiëele transacties met de bondgenooten en de te verwachten stijging der eigen uitgaven voor de regeering een krachtige centrale creditinstelling dringend gewenscht maakten.

Gevolg is geweest, dat op 30 Juni l.l. een belangrijke wijziging van de Fed. Res. Act tot wet geworden is, welke het gansche stelsel in verschillend opzicht meer de Europeesche centrale banken doet nabijkomen.

In de eerste plaats wat betreft de bankbiljetten-emissie. Gesanctioneerd is thans de uitgifte tegen goud, terwijl tevens bepaald is, dat in het vervolg niet meer naast de 100 pCt. dekking bij den Fed. Res. agent nog een extra dekking van 40 pCt. goud noodig is, doch dat het voldoende is indien de dekking zelve voor minstens 40 pCt. uit goud bestaat, een regeling dus, die gelijkenis vertoont met die, welke voor onze Nederlandsche circulatiebank geldt. Daarnevens is de eisch, dat de deposito's voor 35 pCt. door goud en „lawfull money” gedekt moeten zijn, gehandhaafd. Wat de goudreserve aangaat — een der meest omstreden punten — is bepaald dat thans de gansche verplichte reserve, die evenwel tegelijkertijd voor de country banks, de reserve city banks en de central reserve city banks resp. van 12,15 en 18 op 7, 10 en 13 pCt. van de dadelijk opvraagbare deposito's en 3 pCt. van de deposito's op termijn is teruggebracht, in zijn geheel bij de Fed. Res. bank moet worden gedeponceerd. Volledige centralisatie dus reeds vóór den afloop van den aanvankelijken overgangstermijn, met het gevolg, dat, dank zij deze historisch verklaarbare doch overigens in een centrale bankregeling nieuwe bepaling, de positie van het Amerikaanse centrale bankorganisme in dit opzicht beduidend sterker is dan die zijner Europeesche soortgenooten; immers is door dit verplichte depôt aan de onttrekking van goud door particuliere banken een grens gesteld, die in Europa ontbreekt. Ten slotte is aan de prijzenswaardige werkzaamheid van deze Fed. Res. Board om een op gezonden grondslag berustend chèquestelsel in het leven te roepen en te breken met de op dit gebied bestaande misbruiken, wettelijke grond gegeven, waarbij tegelijk voor het deelnemen aan het Fed. Res. stelsel een nieuwe prikkel is geschapen¹⁾.

Gelijk reeds in het vorige nummer met enkele woorden werd aangewezen, zijn tengevolge van deze wetswijziging in den weekstaat der Fed. Res. banks verschillende veranderingen aangebracht, die zich in de verkort weergegeven voornaamste posten, welke hierachter onder de statistieken een plaats vinden, weer spiegelen. De gansche goudvoorraad, met inbegrip van die welke voor de biljettenuitgifte bij den Fed. Res. agent gedeponceerd is, wordt thans opgegeven evenals de geheele hoeveelheid circulerende Fed. Res. notes. Van het goud is afzonderlijk vermeld de voor de dekking der Fed. Res. notes aangewezen hoeveelheid, welke grootendeels in handen is van den Fed. Res. agent en verder voor een klein deel voor de

dagelijksche inwisseling bij de Treasury beruste. Nieuw opgenomen zijn voorts de hoeveelheid goud, die gedeponceerd is bij agenten in het buitenland, in de eerste plaats de Bank of England, en de post „kapitaal”, waarin als gezegd, de toeneming van het aantal aangesloten banken zich weerspiegelt. De ter vergelijking opgegeven cijfers van verleden jaar zijn op dezelfde basis omgerekend.

Dat de hiermede in het kort uiteengezette wijzigingen tot heel wat beschouwingen aanleiding hebben gegeven, laat zich begrijpen. Zelfs krijgt men den indruk dat nog veel te weinig is beseft, van welke draagwijdte en blijvende beteekenis voor de financiëele organisatie in de Vereenigde Staten deze wijzigingen in het Fed. Res. stelsel, tot stand gekomen te midden van het eerste rumoer der militaire en economische oorlogstoerusting, wel zijn¹⁾. Intusschen is van verschillende zijden, in de eerste plaats in den Chronicle, die voortdurend tegen den groei van het Fed. Res. organisme zich heeft gekant, tegen de wijzigingen scherp partij gekozen. Voor zoover deze oppositie zich richt tegen de algemeene ontwikkelingslijn van het stelsel, naar het schijnt, ten onrechte. Het zou tever voeren thans op deze vraag nog uitvoerig in te gaan, en misschien is ook dit weekblad daartoe niet in de eerste plaats aangewezen. Wanneer het echter waar is, dat de vraag, in hoeverre een centrale bankorganisatie aan het financiëel-economisch leven van een land leiding behoort te geven, in laatste instantie bepaald wordt door den graad van weerstandsvormen en de mate van volgroei-zijn van het economisch leven van het land en dat hierin, véel meer dan in uitwendige oorzaken en historische toevalligheden, de diepere verklaring te vinden is voor de zoo verschillende positie van b.v. de Bank of England en de Deutsche Reichsbank, dan is het aan geen twijfel onderhevig of de snelle groei van het Amerikaanse bankstelsel gaat in de juiste richting.

Natuurlijk kan niet ontkend worden, dat hiermede een groote discretionnaire macht in handen van den Fed. Res. Board is gelegd. En wel eenigszins verklaarbaar is het misschien, wanneer de nadruk, waarmede zelfs bij de behandeling in het parlement al te ijverige, weinig deskundige voorstanders van de wetswijziging een mogelijke verlaging van het algemeen renteniveau in het uitzicht hebben gesteld, bij tegenstanders het inflatiespook te sterker heeft doen rijzen, vooral nu tegelijk de verlaging van de verplichte reserve der national banks zooveel gebonden fonds doet vrijkomen. Hoe dit evenwel zij, de nieuwe macht van den Fed. Res. Board is niet grooter dan die van de leiders der Europeesche centrale bankinstellingen. De Fed. Res. Board moge de ervaring dezer laatste missen, de beginselen, waarnaar een richtig circulatiebankbeheer zich heeft te gedragen, zijn door die ervaringen te zeer gemeen goed geworden, dan dat het gevaar groot zoude zijn, dat zelfs onder de huidige omstandigheden de Fed. Res. Board de teugels licht zou laten ontglippen.

B.

1. DISTRIBUTIE BOVEN KOSTPRIJS.

Een medewerker schrijft:

De tijd der begrooting is aanstaande en allerwege vraagt men zich af, welke verrassingen in finantiëel opzicht de begrooting voor de voorziening met goedkope levensmiddelen over het volgend jaar wel zal brengen. In de Tweede Kamer heeft minister Posthuma bij de behandeling van het wetsontwerp op de Exportcentrale er al op gezinspeeld, dat het benoedigde bedrag in 1918 wel f 200.000.000 zou kunnen

¹⁾ Hoe reeds dadelijk de gezamenlijke goudvoorraad der Fed. Res. Banks gestegen is, blijkt uit de volgende cijfers: Goudvoorraad der gezamenlijke Fed. Res. Banks:

1 Juni 1917	\$ 956.830.000
15 " "	„ 1.050.890.000
29 " "	„ 1.294.566.000
13 Juli	„ 1.353.371.000

¹⁾ Voor nadere gegevens omtrent dit punt, dat eveneens heel wat stof heeft opgeworpen, zij o.a. verwezen naar het belangrijk artikel van H. Parker Willis in the American Economic Review van Juni 1917.

bedragen en in de pers verluidde reeds, dat een zoodanige som ook in werkelijkheid aangevraagd zou worden.

Men kan veilig zeggen, dat, tenzij een wijziging in de regeeringspolitiek met betrekking tot de voedselvoorziening plaats vindt, de som van *f* 200.000.000 nog belangrijk zal worden overschreden. De ten vorigen jare aangevraagde *f* 80.000.000 vertegenwoordigen niet de totale kosten der verstrekking van regeeringsgoederen, doch alleen het voor rekening van het Rijk komende bedrag, na aftrek van hetgeen de betrokken exportverenigingen in natura tot die voorziening hadden bijgepast. Bij behandeling van het wetsontwerp op de Exportcentrale is uitgemaakt, dat om redenen van comptabelen aard ook deze sommen voortaan in de begroting zullen worden opgenomen. Het bedrag van *f* 80.000.000 wordt dus vanzelf al wel hooger, ook al zou de distributie in 1918 feitelijk niets méér kosten dan over het thans loopende jaar.

Dat de kosten der voorziening ook in werkelijkheid grooter zullen worden, staat wel vast. De hoofdorzaken zijn hogere inkooprijzen en grootere verliezen bij den verkoop dan waarop bij de samenstelling der begroting gerekend was, alsmede het ongunstiger worden van de verhoudingen voor den export, zoodat deze niet in staat zal zijn zooveel als tot nu toe aan de distributie ten koste te leggen.

In eenige voorgaande nummers van dit tijdschrift is becijferd — en de berekeningen daaromtrent waren alle aan den lagen kant — dat alleen de voorziening met brood, vleesch, melk en kaas volle *f* 150.000.000 zal vergen. Daarnaast staan de kosten der voorziening met rijst, gort, haverhout, aardappelen, peulvruchten, visch, vet, margarine, suiker, eieren en zeep, en er is al bitter weinig rekenkunst voor noodig om uit te maken, dat deze heele reeks goederen heel wat méér dan *f* 50.000.000 van de schatkist zullen vergen. Eene voorloopige berekening dezerzijds heeft tot uitkomst opgeleverd, dat van die *f* 50.000.000 reeds ten naastenbij *f* 30.000.000 voor de aardappelvoorziening noodig zullen zijn, indien, gelijk de bedoeling schijnt te wezen, zoowel de klei- als de veen- en zandaardappelen voortdurend beneden kostprijns gedistribueerd worden. Vooral in het volgend najaar zullen de kosten der aardappelenvoorziening hoog loopen, in verband met de verhooging der garantieprijzen voor den verbouwer, die nu resp. *f* 5 en *f* 6 per 100 K.g. bedragen en dan zoowel voor de veen- als de kleiaardappelen *f* 6,50 zullen belopen.

Het vermoeden is dan ook gewettigd, dat de voorzieningskosten dichter bij de *f* 250.000.000 dan bij de *f* 200.000.000 zullen liggen en het zou ons zelfs niet verwonderen, wanneer zij de *f* 250.000.000 overschrijden. Van dit bedrag zal slechts een klein gedeelte uit den export binnenkomen, zoodat men er zich wel op zal mogen voorbereiden, dat van overheidswege volle *f* 200.000.000 zal moeten worden bijgepast.

Vanzelf rijst de vraag, waar dit ontzaglijke bedrag vandaan zou moeten komen, en waar wel niemand daarop een bevredigend antwoord zal kunnen geven, koppelt zich dadelijk aan de eerste vraag een tweede vast, hoe op de overheidskosten zou kunnen worden bezuinigd. Allereerst denkt men hier aan verhooging van de prijzen der goederen voor den verbruiker, waardoor de nadeelige verschillen tusschen de in- en verkoopprijzen kleiner worden. Maar dadelijk laat men ook weer dit denkbeeld los, wanneer men in aanmerking neemt, voor welk betrekkelijk klein deel der kosten aan levensonderhoud de overheid mee de zorg helpt dragen; de door den directeur-generaal van den arbeid gepubliceerde gegevens over de stijging van de kosten van het levensonderhoud voor de veenarbeiders met volle 100 pCt., niettegenstaande de lage prijzen der regeeringsgoederen, schijnen al bij voorbaat de mogelijkheid van verhooging van maximumprijzen uit te sluiten.

Een tweede middel om tot verlaging van kosten te

komen, zou zijn de welstandsgrens weer in de Distributiewet op te nemen, en dus de verstrekking der goederen beneden kostprijs te beperken tot de on- en minvermogenenden. Maar wie zich te binnen brengt de algemeene tegenkating van de zijde der gemeentebesturen tegen zoodanige plannen van minister Posthuma, eerst bij de bruinbroodvoorziening en later bij de indiening der Distributiewet, voelt wel, dat de Regeering geen lust zal hebben ten derden male met dit middel te komen en ten derden male het hoofd te stooten.

Toch, iedereen beseft, dat bij de kwestie van de welstandsgrens de eigenlijke oplossing in het er maar op aankomt een methode te vinden, waardoor men de bezwaren van de gemeenten tegen het opnemen van de welstandsgrens in de wet met haar vele daaruit voortvloeiende moeilijkheden weet te ondervangen.

Welnu, het komt ons voor, dat de Regeering reeds verschillende maatregelen heeft genomen, die op de mogelijkheid van een oplossing in den aangegeven zin wijzen. Zoo worden kosten van het Centraal-Broodkantoor alleen door de witbroodeters gedragen en wel, doordien in den bloemprijs een bedrag van *f* 1,40 per 100 K.g. begrepen is tot dekking der kosten van het genoemde kantoor. De taartjes- en koekjeseters dragen een verdere som bij; immers de banketbakkers bloem kost ettelijke guldens meer dan de bakkersbloem, welke guldens de banketbakker natuurlijk terugvindt in eene verhooging van de prijzen van zijne producten. Het landbouwbedrijf verkeerde over het geheel gedurende 1915 en 1916 in bloeienden toestand; de Regeering maakte hiervan gebruik om de prijzen van het meel en de bloem betrekkelijk laag te houden, doch de afvalproducten duur te verkoopen, zoodat met name het zuivelbedrijf indirect een deel der kosten der broodvoorziening droeg.

Dezelfde methode wordt toegepast bij de brandstoffen. De industrie-turf mocht ten vorigen jare duurder verkocht worden dan de huisbrand-turf, en wat de steenkolen aangaat, ook hier betaalt de industrie hooger prijzen dan de verbruiker van kolen voor huisbrand.

Dit beginsel gaat de Regeering, naar luidt van dagbladberichten, nu ook toepassen ten aanzien van de suiker. De kostprijs van de suiker zal zoo om en de bij een *f* 23 bedragen; de fabrikant leverde voor binnenlandsch verbruik tot dusver tegen *f* 18 en legde dus op elke 100 K.g. consumtiesuiker *f* 5 bij. De winst op de exportsuiker dekte de verliezen op de in het binnenland verbruikte hoeveelheid geleden. Nu het twijfelachtig is, of in de toekomst wel export van suiker in belangrijke mate zal plaats vinden, en bijgevolg de export de *f* 5 niet meer kan bijpassen, zal de suikerverwerkende binnenlandsche industrie (suikerbakker, banketbakkers, likeurstokerijen, jamfabrikanten) die *f* 5 moeten betalen. De consumtiesuiker verandert niet in prijs, maar de industrie betaalt voortaan *f* 15 per 100 K.g. meer. Natuurlijk verhaalt de industrie dit weer op de gebruikers, maar deze behooren in het algemeen niet tot de mingeoeden en kunnen dus de hogere prijzen zonder bezwaar betalen.

De vraag rijst nu, of het niet mogelijk zou zijn, het hier aangegeven beginsel nog verder toe te passen, en die toepassing, welke tot dusver indirect geschiedde, n.l. via de industrie, in de toekomst rechtstreeks te doen plaats vinden. Een levering van suiker aan de industrie, 15 gulden duurder dan voor huiselijk gebruik, komt feitelijk neer op een levering boven kostprijs van producten die vooral, zoo niet uitsluitend, door de beter gesitueerde bevolking worden gekocht.

Doch waarom zou men niet probeeren langs directen weg sommige goederen, waarop de beter gesitueerde bevolking prijs stelt, eveneens boven kostprijs te leveren? De ervaring heeft geleerd, dat als de goeode een artikel wil hebben, de prijs hem niet

afschrikt; zoo heeft men de laatste weken het merkwaardig schouwspel beleefd, dat winkeliers, die over rozijnen beschikten, deze in een minimum tijds tegen het tienvoud van den prijs van voor den oorlog verkochten. In den afgelopen winter golden de capucijners 70 ct. per pond — de welgestelde kocht ze tóch. Zou het nu niet de moeite loonen, indien de regeering van deze hebbelijkheid gebruik maakte, en door verkoop van sommige artikelen boven kostprijs een poging deed om de verliezen op den verkoop van goederen beneden kostprijs te beperken? De heele peulvruchtenoogst is in handen der Regeering; zij kocht dien aan tegen f 30 per 100 K.g., zoowel wat de bruine boonen en de groene erwten als wat de capucijners en de witte boonen betreft. Blijkens een bericht in „Het Volk” ligt het in de bedoeling de rantsoeneeringsbepalingen op alle peulvruchten toe te passen, maar alleen op bruine boonen en groene erwten geld toe te leggen. De capucijners enz. zullen bijgevolg uitsluitend door de beter gesitueerde gekocht worden; de prijs vormt voor hen geen bezwaar van betekenis — wat is er tegen, dat de Regeering, zooals een goed koopman betaamt, door verhooging van winst op het eene artikel de verliezen tracht in te halen op een ander artikel geleden?

Indien de voorraden zulks gedoogen, zullen bewoners van percelen met meer haardsteden grotere hoeveelheden bekomen dan zij, in wier woningen één à twee haardsteden gevonden worden. De gegoede bevolking is bereid gebleken voor ondeugdelijk brandhout prijzen te betalen, waarvoor men in vreedstijd broodkoren kocht — zij zal dubbel bereid zijn meer dan den kostprijs te betalen voor de deugdelijke anthraciet, die zij boven het aan ieder toegekende minimum-rantsoen van 10 à 12 H.L. ontvangt. Door dit systeem toe te passen, ondervangt men bovendien zoo goed als zeker de bezwaren der arbeidersklasse tegen het verstrekken van groter hoeveelheden kolen aan bezitters van woningen met een groot aantal haardsteden; immers, in dit geval is die verstrekking niet alleen ten behoeve van den gegoede, doch evenzeer ten bate van den minder gegoede, omdat de aldus verkregen gelden de Regeering in staat stellen de verstrekking van goederen beneden kostprijs op ruimer schaal te doen geschieden.

Behalve wat de hier genoemde goederen en wat gort, haverhout en sommige groenten betreft, zou men dit systeem ook kunnen volgen voor de aardappelen. Zoolang er deugdelijke geelvleezige aardappelen zijn, zou men deze beneden kostprijs kunnen distribueeren; wie in dien tijd kleiaardappelen wil eten, moet zich getroosten, dat in den te betalen prijs tevens begrepen is een bedrag tot dekking der verliezen op de veenaardappelen geleden. Zoodra de veenaardappelen minder smakelijk worden, behoort natuurlijk de algemeene distributie van aardappelen beneden kostprijs aan te vangen; immers de poging om de distributiekosten te dekken, mag nimmer plaats vinden tot schade van de deugdelijke voeding van de minder gegoeden.

Het schijnt niet onmogelijk, dat op deze wijze een dertig à veertig miljoen gulden worden verkregen, die gebezigd kunnen worden ten algemeenen nutte, en het mogelijk maken, dat de Regeering met de distributie van noodzakelijke levensbehoeften beneden kostprijs kan blijven voortgaan, zonder dat zulks voor de schatkist al te ruineus wordt.

Natuurlijk zal eene breede toepassing van het hier aangegeven beginsel in de practijk bezwaren met zich mee brengen; de vraag is echter, of die bezwaren niet veel geringer zullen zijn dan het vinden van middelen, om de kosten der distributie op den huidigen voet, ten bedrage van minstens f 200.000.000, te dekken!

DE CENTRALE GRAANFACTORY EN HET ROTTERDAMSCH E HAVENBELANG.

De Centrale Graanfactory vereenigt bijna 50 te Rotterdam gevestigde graanfactoren en expediteurs,

die zich met de graanexpeditie bezig hielden. Het is dus een belangrijke bedrijfsconcentratie en waar zij zich voorstelt alle factorswerkzaamheden in de Rotterdamse haven tot zich te trekken, is het van betekenis na te gaan in hoeverre verwacht kan worden, dat deze combinatie ten voordeele van de haven van Rotterdam zal werken. Er is op het oogenblik benoemd een Commissie van zeven importeurs, die te samen met een Commissie van zeven graanfactoren onderhandelt, om te komen tot een werkplan dat voor beiden, importeurs en factors, aannemelijk is. Mocht men tot overeenstemming komen, o.a. over de tarieven, welke de graanfactoren aan de importeurs zullen berekenen, dan zullen geen wijzigingen in deze tarieven kunnen worden toegepast, tenzij deze door de twee Commissies van zeven importeurs en zeven factors zijn goedgekeurd. Hierbij brengt elk der Commissies één stem uit en ingeval van staking van stemmen zal het geschil door arbitrage beslecht worden.

Om zich een oordeel te vormen over den waarschijnlijk invloed op de haven van Rotterdam is het noodig, na te gaan wat de werkzaamheden der factors waren en op welke wijze men die onder het nieuwe stelsel denkt uit te oefenen. In het algemeen waren de factors belast met de ontvangst van het graan. Het schip, resp. de kapitein leverde het graan aan dek; de factor ontving het daar voor rekening van den importeur, woog het, stortte het los of laadde het in zakken in de scheepsruimte, die hij langs zijde van de zeeboot besteld had, bezorgde het vervoer per spoor door het bestellen van afhaaldiensten, nam monsters en vertegenwoordigde in het algemeen de belangen van den importeur bij alles wat de ontvangst aanging. Bovendien beschouwden vele binnenlandsche importeurs hun factor te Rotterdam geheel als hun vertegenwoordiger en lieten hem arbitrages waarnemen, documenten opnemen, vrachten voorschieten enz. Deze laatste opdrachten vallen natuurlijk strikt genomen buiten de eigenlijke factorswerkzaamheden en voor zoover het Rotterdamsche importeurs betrof, werden zij dan ook zelden of nooit aan de factors opgedragen. Door de invoering van de machinale lossing werd een groot deel van de werkzaamheden door de factors uitgeoefend, overbodig of liever de factors waren gedwongen deze uit te besteden aan de Graan Elevator Maatschappij. Het graan, dat uit het schip gepompt werd, werd nu immers niet meer aan dek ontvangen, maar in eens automatisch gewogen geleverd in de scheepsruimte van den ontvanger. Er kwam een tarief tot stand van 65 cent per graanlast door de factors aan de Elevator Maatschappij te betalen en waar het belangrijkste van het werk nu noodgedwongen uitbesteed werd, werd het eigenlijke bedrijf van den factor ingekrompen tot de aanvullende werkzaamheden, als monsters steken, scheepsruimte bestellen enz. Voor de groote importeurs te Rotterdam werden de diensten, die de factors konden bewijzen al heel gering en een enkele importeur had dan ook reeds zelf een factory opgericht. Bovendien kregen de factors er een nieuwe leelijke concurrent bij in den vorm van de Graan Elevator Maatschappij, die zelf een afdeling factory oprichtte. Hierdoor hield deze Maatschappij alle werkzaamheden in één hand en waar het haar ook niet speciaal om het maken van groote winsten met de factory te doen was, maar meer om haar machtspositie te versterken, maakte zij tarieven, waarmede de factors niet konden concurreeren. Het duurde dan ook niet lang of de factory van de Graan Elevator Maatschappij was de grootste Rotterdamsche factory en het had er allen schijn van of verschillende van de veel te talrijke factorsfirma's ten doode waren opgeschreven. Hun tarieven werden steeds omlaag gedrukt en bovendien werd de hoeveelheid werk steeds minder naarmate de G. E. M. zich uitbreidde. De concurrentie onder de importeurs onderling maakte het wel noodzakelijk, dat men zich van de laagste tarieven bediende en bovendien kon de G. E. M. door haar machtige

positie bij de lossing meestal veel belangrijker diensten aan de importeurs bewijzen dan waartoe de factors in staat waren. Deze voor de factors zoo ongunstige toestand verklaart hoe het mogelijk is geweest, dat zoo spoedig alle bestaande factors bereid waren een overeenkomst met de Centrale Graanfactory aan te gaan. In deze overeenkomst heeft men verschillende dingen vastgelegd, die van beteekenis zijn om na te gaan.

De factors, aangesloten bij de C. G. zullen in naam hun bedrijf blijven uitoefenen en trachten zooveel mogelijk opdrachten te verkrijgen. Zij zullen evenwel verplicht zijn alle hun opgedragen werkzaamheden, behoudens enkele uitzonderingen, over te dragen aan de C. G. Dit vereenvoudigt de werkzaamheden aan boord aanzienlijk en van de zijde der C. G. wordt er zeer den nadruk opgelegd, dat dit de toestanden aan boord gedurende de lossing veel zal verbeteren en de kans op diefstal aanmerkelijk zal verminderen. Men heeft het plan alleen met vaste ploegen te werken, hetgeen het peil der arbeiders natuurlijk ten goede zal komen. De factors achten het noodig, dat iedere elevator zijn vaste bemanning zal krijgen, voor de ontvangst, maar aan boord zullen niet tien of twintig vrijlieden of bazen zich met het werk bemoeien maar alleen de baas van de C. G. zal regelen optreden. In hoeverre voor de beoordeeling van de kwaliteit ook nog een aantal bazen der factors zullen worden toegelaten, om voor hun opdrachtgevers te beslissen of het graan al of niet ontvangen zal worden, dan wel, of dit alles door de C. G. zal beslist worden in ons nog niet duidelijk.

De bij de C. G. aangesloten factors worden verdeeld in twee groepen, n.l. groep A., welke de factors omvat die het graan behandelen, aangevoerd voor Nederlandsche importeurs of bestemd voor Nederlandsche consumptie en groep B., welke die factors omvat, die graan behandelen, aangevoerd voor in het buitenland gevestigde importeurs of bestemd voor buitenlandsche consumptie. De inkomsten van beide groepen zullen afzonderlijk gehouden worden en de kosten over beide groepen verdeeld worden in verhouding tot het gewerkte aantal lasten. Bij de winstverdeling is er sprake van een fictief en van een reëel contingent. Onder het fictief contingent wordt verstaan een soort goodwill, uitgedrukt voor iedere firma in een zeker aantal lasten. Het getal is verkregen door het werkelijke aantal gewerkte lasten te nemen over een zekere periode vóór den oorlog, doch deze lasten worden met twee of met drie vermenigvuldigd voor zoover er meer dan een zeker tarief voor berekend werd: Nu telt men voor iedere firma het reële en het fictieve contingent op en verdeelt de winst in verhouding. Maar eerst moet er door de binnenlandsche factors afgerekend worden met de G. E. M., want de G. E. M. zal haar factorsbedrijf geheel opgeven. Zij houdt echter recht op haar fictieve contingent zoowel bij de factors A. als bij de factors B. Zelfs wordt voor dit fictieve contingent voor A. een voor de G. E. M. nog voordeliger verdeling toegepast, waarvan het resultaat is, dat van de totaal onder A. ingebrachte goodwill bij de verdeling ruim 37 pCt. aan de G. E. M. komt. De factory van de G. E. M. alsmede die van den heer C. Homberg, worden dus gepensionneerd. Bovendien zullen onder het nieuwe regime ook vele der overige factors op het fictieve contingent gaan drijven en het werkelijke werk grootendeels aan anderen overlaten. Als deze „reële” werkzaamheden zullen loonen, wat billijk zou zijn, dan zullen daardoor ook tevens de „fictieve” werkzaamheden goed, beloond worden, want reëel en fictief zijn bij de winstverdeling als gelijkwaardig aangenomen. Het is dus de opzet van een Maatschappij overvol met goodwill, met „water” zooals dat vaak genoemd wordt.

Men zal misschien zeggen het geldt hier geen emissie van de C. G. wat gaat dan de winstverdeling de haven van Rotterdam aan. De zaak is, dat deze combi-

natie in Rotterdam al het werk zou willen verrichten en de vraag is dus zal zij door al deze pensioenen in staat zijn voldoende scherpe tarieven te maken? Het cijfer, dat de factors genoemd hebben als hun absolute minimum versterkt onzen twijfel. In deze abnormale tijden van enorme prijsstijgingen moet het misschien vreemd aandoen, dat men over een tariefverschil van eenige centen per 100 K.G. zooveel stof opherpt. Inderdaad dit kleine tariefverschil in de overladingshavens zal een consument in het geheel niet bemerken; het kan onmogelijk in de detailprijzen tot uiting komen. Wij moeten evenwel niet uit het oog verliezen, dat de concurrentie in gewone tijden de winstmarges voor fabrikanten en handelaren, zoowel in het binnenland als in het Duitsche achterland, zeer gering maakte en dat men steeds gewoon is geweest zich van die haven te bedienen, waarover men de goederen voor den geringsten prijs kon betrekken.

Rotterdam, Antwerpen en Amsterdam hebben op deze wijze voortdurend met elkaar geconcurrereerd en zeer kleine verschillen hebben den doorslag gegeven. Deze concurrentie gold lang niet uitsluitend voor het Duitsche achterland, aangezien het zeer vaak, ja vrijwel regelmatig, voorkwam dat schepen van honderd tot driehonderd tons met graan van Antwerpen werden gezonden naar de Zuidelijke, Oostelijke en Noordelijke gedeelten van ons land. Daarentegen zal men bij gunstige tarieven te Rotterdam van daaruit vele zaken naar het Antwerpsche achterland tot stand kunnen brengen. Natuurlijk, wij zijn het ons wel bewust, dat vele van dergelijke transacties terug te voeren zijn op plaatselijke dalingen en stijgingen van de markten van het betreffende artikel, maar het behoeft geen betoog, dat dooreengenomen het voordeel sterk aan den kant van die haven zal zijn, waar de tarieven het laagst zijn, m.a.w. dat door lagere tarieven de totale aanvoeren merkbaar zullen vermeerderen.

Wil dus de C. G. haar functie nuttig vervullen, dan moet zij dusdanig ingericht zijn, dat zij tarieven maken kan, die scherp kunnen concurreeren met die van andere havens. Wij weten in het algemeen nog niet wat ons na den oorlog wacht, maar speciaal wat Antwerpen betreft, moeten wij op een scherp concurrentiestrijd bedacht zijn. De toestand in de haven aldaar is op dit punt beter, daar men niet voor de moeilijkheid staat een groot aantal factors te moeten pensionneeren, Antwerpen kende de factors in zooverre niet, dat althans te Antwerpen gevestigde importeurs, direct werkten met de z.g. Naties. Dit zijn Corporaties van arbeiders, die aanvankelijk optraden als beëdigde meters en wegers, doch geleidelijk het geheele overladingbedrijf tot zich trokken. Antwerpen was voor den oorlog zeer ten achter met Elevators, kort voor den oorlog evenwel is men begonnen er een paar aan te schaffen en wel de Gemeente zelf. Deze exploiteerde ze voor een zeer laag tarief. Ofschoon dit tarief zeer veel lager was dan wat men te Rotterdam betaalde, waren de gevolgen toen nog nauwelijks merkbaar, aangezien er nog slechts zoo weinig Elevators te Antwerpen werkzaam waren, dat de importeurs er niet op konden rekenen, dat dit tarief voor hunne partijen zou worden toegepast. Men mag natuurlijk verwachten, dat het aantal Elevators spoedig zal worden uitgebreid en in verband daarmee is het in Antwerpen toegepaste tarief van belang. Een cargadoor die de Elevator van de Gemeente huurde, berekende aan de Natie 2 ctm. per 100 K.G. en de Natie voor haar werkzaamheden nog 2 ctm. per 100 K.G. Voor een werklust maïs van 2400 K.G. waarmede men in onze haven rekent, betaalde een importeur dus f 0,45 tegen in Rotterdam f 0,75 à f 1. Men zal ons misschien tegenwerpen dat dit tarieven van voor den oorlog waren en dat de arbeidsloonen zoo gestegen zijn, dat ook die tarieven hooger zullen moeten worden. Dit lijkt ons zeer waarschijnlijk, maar toch is arbeidsloon niet zoo 'n overwegende factor bij de machinale over-

lading. Hoe dit ook zij, ons doel met het aanhalen van bovengenoemde cijfers, was aan te toonen, dat Rotterdam voor den oorlog duurder was, wat de graanoverlading betreft, dan Antwerpen, en dat men zich na den oorlog moeilijk de luxe zal kunnen veroorloven te Rotterdam alle werkzaamheden op te dragen aan een Maatschappij, die verplicht is zeer vele pensioenen uit te keeren.

De technische regeling der werkzaamheden der C.G. lijkt alleszins uitvoerbaar en een groote verbetering bij de toestanden die vroeger heerschten. Het is daarom te hopen dat de inwendige constructie van de C. G. dusdanig gewijzigd kan worden, dat er van verwacht kan worden, dat zij ook voor de toekomst in staat is steeds scherpe tarieven te maken in concurrentie met andere havens.

De C. G. onderhandelt met de arbeidersorganisaties over het aannemen in vasten dienst van ca. 150 man. Zij doet het evenwel voorkomen, of dit afhankelijk is van het al of niet meegaan van de Nederlandsche graan-importeurs met haar plannen. Dit komt ons niet geheel juist voor, althans de graanimporteurs kunnen zich daardoor niet laten beïnvloeden door hun sanctie te geven aan een regeling, die zij misschien tegen het belang van Rotterdam zouden beschouwen en die voor niet minder dan 20 jaar zou gelden. Willen de factors het Collectieve Contract, dat zij sluiten met de C. G. met de daarin opgenomen winstverdeling, beschouwen als een inwendige zaak, dan moeten zij dit standpunt consequent volhouden en ook zonder instemming der importeurs of zonder dezen op eenige wijze moreel tot samenwerking te willen binden, hun eigen plannen zelfstandig uitvoeren. De importeurs blijven dan vrij om, mocht deze nieuwe concentratie niet naar genoegen werken, andere middelen te beraamen, teneinde den strijd met de nabijzijnde havens met succes te kunnen volhouden.

W. C. B.

AANTEKENINGEN.

Statistische cijfers Rotterdam, 1e halfjaar 1917. — Uit de zoo juist verschenen aflevering der statistische mededeelingen van de gemeente Rotterdam, willen wij enkele sprekende cijfers overnemen van takken van onderneming, die weliswaar in het algemeen in ons tijdschrift niet geregelde aandacht vinden, maar levendige graadmeters blijken te zijn van de economische stagnatie.

Gemeentelijke Veren: aantal verkochte kaartjes (2e kl.): 1.927.373 (1917), 2.375.268 (1914).

Gem. Handelsinrichtingen: kranen, aantal dagen gewerkt: 3650 (1917), 5050½ (1914); aantal nachten gewerkt: 85 (1917), 1121 (1914).

*Vreemdelingenverkeer*¹⁾: Nederlanders 18.519 (1917), 11.340 (1914); Duitschers 2.460 (1917), 4.534 (1914); Belgen 1.207 (1917), 1.649 (1914); Engelschen 464 (1917), 2.178 (1914); Amerikanen 329 (1917), 718 (1914); Franschen 164 (1917), 817 (1914); Oostenrijkers en Hongaren 152 (1917), 264 (1914); Noren 127 (1917), 86 (1914); Zweden 129 (1917), 46 (1914). Totaal: 23.938 (1917), 22.311 (1914), welke vermeerdering nagenoeg geheel voor rekening van de toeneming in het aantal der eigen landslieden gelegen is.

Havengeld: Zeevaartuigen, totaal: 1917 f 207.688,69½, 1916 f 355.471,47½; 1914 f 1.146.005,90. Binnenvaartuigen totaal: 1917 f 260.751,93; 1916 f 263.890,36; 1914 f 346.846,82.

Woningen: aantal nieuwe tusschen 1 Januari en Juli: 183 (1917), 951 (1914).

Resultaten der Duitse ijzer- en staalindustrie. — Hoezeer met den duur van den oorlog de winsten van 'sommige' oorlogsindustrieën nog steeds een stijgende lijn blijven vertoonen, blijkt weder eens uit de dezer dagen openbaar ge-

¹⁾ Hotelbezoekers.

maakte resultaten over 1916—17 van de bekende Phönix A. G. für Bergbau und Hüttenbetrieb, de Deutsch-Luxemburgische Bergwerk- und Hütten-A. G. en de Mannesmann-Röhrenwerke.

Als voorbeeld volgen hier enkele cijfers van laatstgenoemd bedrijf:

	1913/14	1914/15	1915/16	1916/17
Kapitaal	72 mill.	72 mill.	72 mill.	72 mill.
Bruto winst..	16.804.197	15.878.686	31.184.176	50.187.515
Afscriptingen	6.855.654	2.939.339	4.658.755	13.109.240
Netto winst..	5.641.006	8.120.004	16.987.224	24.748.617
Dividend in %	7½	10	15	18

Van de ruim 11 millioen, welke over 1916—17 onverdeeld blijven, gaat ruim 4 millioen op nieuwe rekening over, terwijl de rest voor verschillende doeleinden wordt gereserveerd. 4 millioen hiervan is bestemd voor een „Reserve tot wederopbouw van den buitenlandschen export na den oorlog.”

Commentaar is hierbij overbodig.

Landverhuizersverkeer. — De „blokkade” van de Nederlandsche kust uit zich wel heel sterk in de cijfers van het landverhuizersverkeer. In No. 82 gaven wij die voor het jaar 1916, vergeleken met voorafgaande jaren. Het totaal bedroeg 7.458, waarvan 911 Nederlanders, terwijl de geografische destinatie was: Noord-Amerika 7201, Zuid-Amerika 185, Canada 10, Zuid-Afrika 5; tegenover een totaal van 6603 in 1915 — het jaar 1916 vertoonde dus vermeerdering — maar cijfers als 35.815 en 87.813 resp. voor 1914 en 1913. Het cijfer, dat voor het eerste kwartaal van 1917 te boek staat blijft nu nog verre achter bij het evengenoemde niveau. De commissie van toezicht vermeldt in haar verslag een totaal van 999 trekkers; 983 met Noord-Amerika als land van bestemming, in hoofdzaak Russen (697); het aantal der Nederlanders was 175.

REGEERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED.

Uitvoer van gelatine. Met ingang van 25 dezer is verboden de uitvoer van *gelatine*.

Bevoorradsingscommissie. Door den Minister van Oorlog is ingesteld eene commissie, samengesteld uit ambtenaren van verschillende Departementen, tot onderzoek van de bevoorrading van leger en volk in tijd van oorlog en daarna.

Maximumprijs eieren. Met ingang van 1 dezer is de maximum-kleinhandelprijs voor regeeringseieren vastgesteld op 12 cts per stuk.

Idem aardappelmeel, dextrine en sago. Vastgesteld zijn maximum-tusschenhandelprijzen voor aardappelmeel (onverpakt) f 34, aardappelmeel (pakmeel) f 40,50, dextrine f 46, sago f 42,50 per 100 K.g. en maximum-kleinhandelprijzen voor aardappelmeel (onverpakt) 19 cts. en dextrine 25½ cts. per ½ K.g.

Gort en haver mout. De maximum-inkoop prijs voor gemeenten, ingevolge art. 3 der D. W. 1916 is verhoogd voor gort van f 28,50 tot f 48 en voor haver mout van f 35 tot f 45,50, alles per 100 K.g.

Aardappelenvoorziening. In het belang van een goede aardappelen-distributie zullen alle aardappelen van oogst 1917 door de Regeering ter distributie worden overgenomen. Alle voorraden worden door de Regeering in bezit genomen met uitzondering van partijen voor eigen gebruik en poot-aardappelen. Voor de aardappelen zal worden betaald f 5 per 100 K.g. zand- en veenaardappelen (geen fabrieks-aardappelen) en f 6 per 100 K.g. kleiaardappelen, Zonder speciale machtiging mogen geen aardappelen aan het vee worden vervoerd..

Verboden is voorts aardappelen te vervoeren of af te leveren. Aan particulieren wordt niet toegestaan wintervoorraden op te doen. De distributie, die op 9 dezer zal aanvangen, gaat gepaard met rantsoenering. In verband met het verminderde broodgebruik is het

rantsoen bepaald op 4 K.g. per week per hoofd der bevolking, d.i. 1 K.g. meer dan verleden jaar. De gemeentebesturen zullen moeten zorgen voor een reserve van goed houdbare aardappelen, voldoende voor zes weken. Begonnen wordt met de gelijktijdige distributie van geelvleezige zand- en veenaardappelen en een beperkte hoeveelheid (hoogstens 40 pCt.) kleiaardappelen.

Regeeringsbloem. Met ingang van 25 September j.l. wordt onder regeeringsbloem verstaan een mengsel van 60 pCt. inlandsche tarwebloem, 20 pCt. gerste en/of roggebloem, 10 pCt. aardappelmeel en 10 pCt. Amerikaansch meel.

Aanvullingsbroodkaarten. Ter voorlichting van de gemeentebesturen heeft de Minister van Landbouw een lijst doen samenstellen van beroepen, waarvan de uitoefening eene aanwijzing kan zijn, dat eene eerste aanvullingsbroodkaart noodzakelijke behoefte is.

Graan en alcohol. In verband met den herhaaldelijk geoeffenden aandrang om geen broodgraan meer te verstrekken aan brouwerijen en voor alcoholbereiding, wijst het B. M. V. er op, dat sinds 1916 de brouwerijen in het geheel geen graan meer ontvangen, dat voor broodbereiding zou kunnen dienen. Aan de branderijen en de Gist- en Spiritusfabriek wordt eene beperkte hoeveelheid graan toebedeeld (thans 41 pCt. der normale productie) omdat anders niet over voldoende hoeveelheden gist beschikt kan worden.

Prijzen landbouwproducten oogst 1918. Garantieprijs zijn vastgesteld voor haver, zomergerst, boonen erwten, aardappelen, karwijzaad, kanariezaad, blauwmaandzaad, geel- en bruin-mosterdzaad.

Suiker. Door het B. M. V. wordt medegedeeld, dat voldoende suiker voor de behoefte aanwezig is en dat aan verhooging der winkelprijzen niet wordt gedacht. In verband met de nieuwe bepalingen voor de suikerdistributie zullen sommige winkels tijdelijk geen suiker aan het publiek kunnen verkoopen.

Kaarsen. Bepaald is, dat de maximum-kleinhandelprijs van 50 cts. per pak van 300 gram netto voor kaarsen, niet zal gelden voor was- en vetkaarsen.

Reparatieleder. Deze dagen is door het R. D. H. L. een aanvang gemaakt met de verzending van zooleder voor reparatie aan de gemeentebesturen. Hiervoor kunnen bons worden afgegeven, tegen afgifte waarvan de belanghebbenden hun schoenen kunnen laten repareren of, voor zoover zij dit zelf wenschen te doen, daartoe het benodigde leder tegen lagen prijs kunnen koopen. Reeds thans staat vast, dat aan de ingekomen aanvragen niet ten volle zal kunnen worden voldaan; waarschijnlijk zal niet meer dan $\frac{1}{2}$ van de aangevraagde hoeveelheid beschikbaar komen.

MAANDCIJFERS.

EMISSIES IN SEPTEMBER 1917.

Provinc. en Gemeentelijke leeningen	f	2.091.000,—
zijnde:		
Gemeente Maassluis	f	1.000.000,—
4 1/2 % obl. à 99 3/4 %		
Gemeente Bandoeng I. C.	f	600.000,—
5 % obl. à 99 1/8 %		
Gemeente Sittard	f	500.000,—
4 1/2 % obl. à 99 3/4 %		
Bank- en Credietinstellingen	„	2.100.000,—
zijnde:		
Wiegman's Bank	f	2.000.000,—
cum. pref. aand. à 100 %		
Ned. Financ. Mij. v. Canada	f	100.000,—
aand. à 100 %		
Hypotheekbanken, (werkzaam in Nederland)	„	492.500,—
zijnde:		
Overijsselsche Hypoth. b.	f	500.000,—
4 1/2 % pandbrieven à 98 1/2 %		
Transporteeren...	f	4.683.500,—

Transport...	f	4.683.500,—
Cultuurondernemingen, Handelsverenigingen en Handelsvenn....	„	250.000,—
zijnde:		
Ind. Handelscompagnie	f	250.000,—
aand. à 100 %		
Scheepvaart-Maatschappijen	„	525.000,—
zijnde:		
Zeevaart-Maatschappij „Groningen”	f	500.000,—
aand. à 105 %		
Tabaks-Ondernemingen	„	2.450.000,—
zijnde:		
Deli-Maatschappij	f	700.000,—
aand. à 350 %		
Diversen	„	70.000,—
zijnde:		
Rijtuig- en Automobiel Mij. v/h. F. J. Fuchs	f	50.000,—
aand. à 140 %		

Totaal..... f 7.978.500,—

Totaal der emissies in Januari	..	f	149.213.120,—
Februari	..	„	5.316.800,—
Maart	„	15.254.820,—
April	„	27.292.750,—
Mei	„	24.560.515,—
Juni	„	18.286.875,—
Juli	„	46.024.450,—
Augustus	..	„	51.445.900,—
September	..	„	7.978.500,—

Algemeen totaal f 345.373.530,—

Bovendien:

f	6.400.000,—	3/m. Schatkistpromessen	a	f	996.500
„	2.670.000,—	6/m.	„	„	990,—
„	5.927.000,—	4 1/2 % Schatkistbiljetten	„	„	1.013,12

SPAARBANKCIJFERS.

Overzicht van inleg en terugbetaling bij 50 particuliere spaarbanken (aangesloten bij den Nederlandschen Spaarbankbond) gedurende Augustus 1917.

Spaarbanken met een aan inleggers verschuldigd bedrag van:	Bedrag in Gulden		Posten	
	Inleg	Terugbetaling	Inleg	Terugbetaling
beneden f 100.000	3.715	888	168	6
f 100.000—, 500.000	179.177	113.635	1.978	782
„ 500.000—, 1.000.000	226.570	142.340	2.036	1.125
„ 1.000.000—, 2.000.000	551.378	347.271	4.198	2.405
„ 2.000.000—, 4.000.000	354.743	220.406	2.742	1.523
„ 4.000.000—, 7.000.000	813.865	571.204	6.391	5.257
boven „ 7.000.000	1.492.985	1.103.658	25.595	14.058
Totaal ..	3.628.493	2.499.402	43.706	25.156
Totaal Aug. 1916	3.259.459	2.001.913	43.474	21.478
„ „ 1915	2.379.024	1.523.072	33.848	18.935
Augustus	1917	1916	1915	
Uitgegeven nieuwe boekjes.	2924	2831	2111	
Geheel afbetaalde boekjes.	1789	1761	1719	

Overzicht van inleg en terugbetaling bij de Rijks-postspaarbank.

AUGUSTUS	1917	1916	1915
Inlagen	f 8.230.881	f 7.969.929	f 6.696.769
Terugbetalingen ..	„ 6.132.123	„ 5.223.935	„ 4.259.996
Tegoed der inleggers op ultimo	„ 214.991.712	„ 197.493.517	„ 181.024.047
Nom. bedr. der uitst. staatschuldboekjes op ultimo	„ 27.776.200	„ 26.195.150	„ 24.244.450
Spaarbankboekjes:			
Aantal nieuw uitgegeven	9.694	9.858	8.595
Aantal geheel afbetaald	6.827	6.003	6.099
Aantal uitstaande op ultimo	1.751.683	1.717.496	1.680.286

NEDERLANDSCHE HANDELSSTATISTIEK.

In aansluiting aan de maandeijfers, welke in No. 90 plaatsing vonden, laten wij hieronder de totalen volgen voor het 1e kwartaal en het 1e halfjaar van 1917; vergeleken, op de bij vorengaannde gelegenheid gemotiveerde wijze, met de cijfers van het voorafgaande jaar (zie No. 76). De halfjaartellingen zijn in de Juni-publicatie van het Centraal Bureau voor de Statistiek opgenomen. De totalen voor de eerste drie maanden werden dezerzijds samengeteld.

(In duizenden Kilogrammen).

	EERSTE DRIE MAANDEN				EERSTE ZES MAANDEN			
	Invoer		Uitvoer		Invoer		Uitvoer	
	1916 (tot verbruik)	1917	1916 (uit vrije verkeer)	1917	1916 (tot verbruik)	1917	1916 (uit vrije verkeer)	1917
Algemeene voedingsmiddelen.								
Aardappelmeel	0	0	46.155	6.761	0	0	62.122	10.323
Boter	205	0	6.953	2.812	389	1	20.241	13.907
Eieren	34	0	6.513	4.495	37	1	21.131	16.321
Tarwe en -meel ¹⁾	150.904	89.766	193	268	384.315	284.923	697	20.602
Rijst	13.957	8.108	4.081	5	41.698	8.112	4.116	6
Andere granen ¹⁾	184.836	120.661	163	2	26.963	253.818	65	13
Kaas	?	?	24.154	14.821	?	?	50.395	32.071
Versche zeevisch	?	?	10.025	5.515	?	?	28.113	14.831
Haring en bokking	599	0	13.089	3.476	727	1	23.230	7.888
Versch vleesch	?	0	22.383	3.236	?	0	28.243	3.993
Gez. of ger. vleesch	?	0	8.435	7.364	?	2	13.357	8.911
Krachtvoeder-koeken en -meel	63.987	29.659	?	?	98.117	75.398	?	?
Genotmiddelen.								
Cacaoboonen	5.306	3.310	924	7	11.541	3.429	924	7
Cacaopoeder	69	7	5.466	1.034	138	7	7.194	1.522
Koffie	27.255	6.731	40.850	940	53.407	8.982	54.455	1.235
Thee	2.767	1.436	?	?	4.551	4.190	?	?
Ruvsuiker	441	70	28.485	37	725	78	29.286	238
Kandij, melis, basterd	103	557	16.718	41	4	587	263	54
Tabak	6.258	21.207	1.911	8.469	6.649	26.003	2.701	12.010
Sigaren	6	14	690	521	25	17	1.571	1.212
Oliën, vetten en grondstoffen daarvoor.								
Copra	24.442	14.816	0	0	42.350	22.212	0	0
Kokosnootolie	18	0	3.924	236	18	1.587	6.155	236
Reuzel	4.493	611	37	1	8.291	1.196	39	125
Margarine (eetbare)	15	2	36.601	35.302	0	16	74.276	62.772
Margarine (ruwe)	5.147	1.582	460	0	10.111	1.982	460	0
Katoenpittenolie	9.198	2.126	84	0	16.206	6.966	84	0
Grondnoten	4.475	2.548	43	0	15.347	3.393	43	0
Palmpitten	5.565	6.448	0	0	12.620	13.889	0	0
Palmolie	129	419	0	0	371	543	11	0
Sojaboonen	3.441	2.526	0	0	3.441	3.066	0	0
Soja-olie	1.415	3.336	0	0	3.926	4.662	0	0
Koolzaad	5.111	4.342	65	0	8.893	7.978	415	0
Lijnzaad	41.593	19.699	2.396	3.133	87.387	19.730	3.006	6.027
Lijnolie	0	0	415	358	0	1	810	916
Petroleum	43.837	42.012	9	23	34.040	58.162	15	31
Miner. smeeroiën	2.664	2.675	?	?	4.113	3.209	?	?
Talk, roet en smeer	2.155	4.097	838	0	5.417	5.918	1.486	2
Weefstoffen.								
Hennep (ongeh.)	2.311	162	15	1	2.712	225	15	1
Ongetw. en ongev. katoenen garen ..	4.974	4.998	0	0	9.154	8.144	8	0
Katoen (ongesp.)	9.050	3.268	139	0	20.120	7.516	178	0
Vlas (geroot en gezwingeld)	246	0	6.164	1.360	251	0	11.008	4.578
Wol (alle soorten wolafval en kunstwol)	3.081	1.791	34	0	4.081	3.324	50	0
Metalen.								
IJzer (ruw gegot.)	20.459	17.489	36	0	36.233	22.149	36	1
IJzer (smeed-, band- en plijzer)	93.229	9.169	3.742	23	230.980	28.353	12.760	63
IJzer (spoorstaven)	4.984	409	1.024	11	12.057	1.010	1.758	216
IJzer (gaspijpen)	12.364	397	1.040	3	23.877	3.344	1.828	15
Staal (in staven)	10.164	0	83	0	27.306	0	1.402	0
Koper (ruw)	307	29	2	0	648	104	2	0
Lood (ruw)	1.128	588	190	0	1.921	1.716	667	0
Tin (ruw)	379	179	14	0	703	356	32	0
Zink (ruw)	1.417	26	2.958	1.854	2.107	27	5.510	2.566
Steenkolen.								
Steenkolen	1.574.737	594.681	48.108	7.451	3.073.087	1.513.376	55.555	18.750
Diversen.								
Soda	6.579	5.818	7	2	11.724	9.967	7	6
Chilisaipeter	16.801	6.926	0	0	42.167	24.850	1	0
Cement, tras	92.969	27.692	596	5	201.805	109.554	1.024	10
Huiden (gedroogd onbersid)	700	587	102	0	933	687	209	0
Huiden (gezouten)	144	837	1.791	522	500	982	5.885	715

¹⁾ Tarwemeel is uitgedrukt in tarwe; aangenomen is, dat 75 K.G. meel met 100 K.G. tarwe gelijk staat. Bij „andere granen” vond voor roggenmeel eenzelfde verrekening plaats.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

I. BANKDISCONTO'S.

	29 Sept. 1917	20 Juli 1914
Ned. (Disc. Wissels.)	4 1/2 sedert 1 Juli '15	3 1/2 sedert 23 Mrt. '14
Bel. Binn. Eff.	4 1/2 " 1 " '15	4 " 23 " '14
Bank (Vrsch. in R.C.)	5 1/2 " 19 Aug. '14	5 " 23 " '14
Bank van Engeland	5 " 6 Apr. '17	3 " 29 Jan. '14
Duitsche Rijksbank	5 " 23 Dec. '14	4 " 5 Febr. '14
Bank van Frankrijk	5 " 20 Aug. '14	3 1/2 " 29 Jan. '14
Oostenr. Hong. Bk.	5 " 10 Apr. '15	4 " 12 Mrt. '14
Russische Staatsbk.	6 " 27 Juli '14	5 " 1 Apr. '14
Nat. Bank v. Denem.	5 " 10 " '15	5 " 6 Febr. '14
Zweedsche Rijksbk.	6 " 28 Spt. '17	4 1/2 " 6 " '14
Zwitserse Nat. Bk.	4 1/2 " 2 Jan. '15	3 1/2 " 19 " '14
Bank van Italië ..	5 " 1 Juni '16	5 " 9 Mei '14
Feder. Res. Bk. N.Y.	3-4	—
Javasche Bank....	3 1/2 " 1 Aug. '09	3 1/2 " 1 Aug. '09

II. OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen Part. disconto	Berlijn Part. disconto	Parijs Part. disc.	N. York Call- money
	Part. disconto	Prolon- gatie				
29 Sept. '17	1 3/4 ¹⁾	2 3/4	4 27/8 ³⁾	4-5/8	—	4-4 1/2 ¹⁾
24-29 " '17	1 3/8-3/4	2 1/4-3/4	4 3/8-3 3/8	4-5/8	—	2-6
17-22 " '17	1 3/8-3/4	2 1/4	4 3/8-1 3/8	4-5/8	—	2 1/2-5 1/2
10-15 " '17	1 1/2-7/8	2 1/2	4 3/8-1 3/8	4-5/8	—	4-5 1/2
25-30 S. '16	1-2	2-1/2	5 3/8	4-5/8	—	2-3
27 S.-2 O. '15	2 7/16-5/8	2 1/4-1/2	4 1/8-1 3/8	—	—	1 3/4-7/8
20-24 Jul. '14	3 1/8-3/16	2 1/4-3/4	2 1/4-3/4	2 1/8-1/2	2 3/4	1 3/4-2 1/2

¹⁾ Noteering van 28 September 1917.

WISSELKOERSEN.

I. KOERSEN IN NEDERLAND.

Voor Londen, Berlijn en Parijs worden voorloopig ook de dagelijksche noteeringen te Amsterdam opgenomen. De dagelijksche koersen op New York, alsmede de laagste en hoogste der week zijn aan particuliere opgaven ontleend.

Data	Londen	Berlijn	Parijs	New York
24 Sept. 1917 ..	11.31 1/2	33.20	40.75	2.37 11/16
25 " 1917 ..	11.31 1/4	33.20	40.77 1/2	2.37 5/8
26 " 1917 ..	11.30 1/2	33.12 1/2	41.—	2.37 5/8
27 " 1917 ..	11.30 1/4	33.05	40.95	2.37 3/8
28 " 1917 ..	11.31 1/2	32.90	41.95	2.37 1/2
29 " 1917 ..	11.31 1/2	32.80	40.92 1/2	2.37 5/8
Laagste der week	11.29 1/4	32.72 1/2	40.87 1/2	2.37
Hoogste " "	11.33 1/2	33.40	41.—	2.38
22 Sept. 1917 ..	11.33 1/2	33.42 1/2	41.02 1/2	2.37 3/4
15 " 1917 ..	11.32	32.75	41.07 1/2	2.37 5/8
Muntpariteit ..	12.10 3/8	59.26	48.—	2.48 3/4

¹⁾ Noteering van 30 Aug.

Data	Zwitser- land	Weenen	Kopen- hagen	Stockholm	Batavia telegrafisch
29 Sept. 1917	50.45	20.85	73.90	82.35	99 3/4-100 1/2
Laagste d. w.	49.90	20.77 1/2	73.35	80.60	—
Hoogste " "	50.50	21.05	73.95	82.50	—
22 Sept. 1917	50.37 1/2	21.10	73.40	80.70	99 3/4-100 1/2
15 " 1917	50.30	20.75	73.10	80.45	99 3/4-100 1/2
Muntpariteit	48.—	50.41	66.67	66.67	100

OVERZICHT.

De stemming van de wisselmarkt wordt van week tot week onbehaaglijker en het kost steeds meer moeite om tot zaken te komen. Nu door de vele Israëlitische feestdagen de talrijke speculanten gedurende de afgelopen week voor het grootste deel uit de markt bleven, bleek eerst recht van welk een

kleinen omvang de reële zaken zijn geworden, en welk een beduidenden invloed de speculatie heeft. Londen kon op hetzelfde peil de week verlaten, als waarop het die begonnen was. Liep de koers aanvankelijk van 11.31 1/2 tot 11.29 1/2 terug, onder den invloed van eenige vraag bleef een herstel niet uit en weldra was de 11.31 1/2 weder bereikt. De dollars volgden natuurlijk het Engelsche devies op den voet (237 3/8—237 1/4—237 9/16). Voor Parijs bleef echter een flauwe stemming de boventoon voeren (40.95—40.90). Zwitserland was over het algemeen eerder gevraagd (50—50.40). Voor markten viel het de laatste dagen zeer moeilijk koopers te vinden; waren de eerste dagen betrekkelijk prijshoudend (33.20), later liep de koers tot 32.80 terug. Weenen volgde, hoewel niet in die mate (21—20.85). De Scandinavische koersen waren alle vast. De vele betalingen, die deze week van hieruit aan Zweden te maken waren, deden de koers van 80.65 tot 82.35 oploopen, welke rijzing nog werd verhaast door de flauwe stemming, die in Zweden voor alle deviesen heerschte. Kopenhagen 73.40—73.90. Kristiania 73.65—74.40. Roebels verlaten, eerder aangeboden 41.50—39.50. Spanje zeer vast 55—56.75.

II. KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable. Londen (in £ per £)	Zicht Parijs (in frs. p. \$)	Zicht Berlijn (in cents p. Rm. 4)	Zicht Amsterd. (in cents per gld.)
29 September 1917	4.76.45	5.79 1/2	nom.	42 1/8
Laagste d. week..	4.76.45	5.78 3/4	—	42
Hoogste " " ..	4.76.45	5.79 1/2	—	42 7/8
22 September 1917	4.76.45	5.79 3/4	nom.	42
15 " 1917	4.76.45	5.79 1/8	nom.	42 3/16
Muntpariteit....	4.86.67	5.18 1/4	95 1/4	40 3/16

III. KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN.

Plaatsen en Londen	Noteerings- eenheden	28 Aug. 1917	7 Sept. 1917	Tijdperk 8-15 September 1917		15 Sept. 1917
				Laagste	Hoogste	
Alexandrië ..	Piast. p. £	97 1/4	97 7/16	97 7/16	97 7/16	97 7/16
B. Aires	d.p.gd.pes.	49 1/2	49 3/8	49	49 3/8	49 3/16
Calcutta	sh/d.p.rup.	1/4 9/32	1/5 1/32	1/5	1/5 1/16	1/5 1/32
Hongkong ..	id. p. \$	3/-	3/1 1/2	3/2	3/2 1/2	3/2 1/2
Lissabon	d. p. escudo	31 7/8	31 7/8	31 1/2	32 1/4	31 7/8
Madrid	Peset. p. £	21.22	21.55	21.10	21.90	21.30
Montevideo ..	d. p. peso	53 15/16	53 3/4	53 1/2	54	53 3/4
Montreal	\$ per £	4.76 3/8	4.76 7/8	4.76 1/4	4.77 1/8	4.76 1/2
Petrograd ..	R. p. £ 10	245	274 1/2	265	430	287 1/2
R.d.Janeiro ¹⁾	d. p. milr.	12 15/16	12 27/32	12 25/32	12 7/8	12 13/16
Rome	Lires p. £	35.53	36.44	36.10	37.35	36.25
Shanghai ..	sh/d.p. tael	4/6	4/10	4/10	4/10 1/2	4/10 1/2
Singapore ..	id. p. \$	2/4 1/16	2/4 1/16	2/4	2/4 1/32	2/4 1/16
Valparaiso ¹⁾	d. p. pap.p.	13 3/32	14 27/32	15 7/32	16	15 13/32
Yokohama ..	sh/d.p. yen	2/1 3/8	2/1 5/8	2/1 7/16	2/1 13/16	2/1 3/8

¹⁾ Noteeringen op 90 dagen.

GOUD EN ZILVER.

GOUDBEWEGING BIJ DE BANK VAN ENGELAND.

Sedert 29 Juli 1916 worden de dagelijksche ontvangsten en onttrekkingen van goud door de Bank van Engeland tijdelijk niet bekend gemaakt.

ZILVER.

Noteering te Londen.		te New York.	
29 Sept. 1917.....	49	96 3/8	
22 " 1917.....	55	108 1/2	
15 " 1917.....	51 ¹⁾	100 1/2	
8 " 1917.....	49	96 3/8	
1 " 1917.....	46	90 3/4 ²⁾	
30 Sept. 1916.....	32 7/8	69 1/8	
2 Oct. 1915.....	23 13/16	49 3/4	
20 Juli 1914.....	24 15/16	54 1/8	

¹⁾ Noteering van 14 September 1917.

²⁾ Noteering van 31 Augustus 1917.

NEDERLANDSCHE BANK.

VERKORTE BALANS OP 29 SEPTEMBER 1917.

		Activa.	
Binnenl. Wis-	H.-bk. f 50.183.115,75		
sels, Prom.,	B.-bk. „ 115.274,91		
enz. in disc.	Ag.sch. „ 7.329.574,37 1/2	f 57.627.965,03 1/2	
Papier o. h. Buitenl. in			
disconto	—		
Idem eigen portef. f	7.912.770,—		
Af: Verkocht maar voor			
de bk. nog niet afgel. „	—		
			„ 7.912.770,—
Beleeningen	H.-bk. f 37.629.044,79		
incl. vrsch.	B.-bk. „ 4.327.561,21 1/2		
in rek.-crt.	Ag.sch. „ 30.098.053,18		
op onderp.		f 72.054.659,18 1/2	
Op Effecten	f 68.025.659,18 1/2		
Op Goederen en Spec. „	4.029.000,—		
			„ 72.054.659,18 1/2
Voorschotten a. h. Rijk.....			„ 14.045.847,25
Munt en Muntmateriaal			
Munt, Goud	f 64.946.590,—		
Muntmat. Goud....	„ 610.969.515,29 1/2		
		f 675.916.105,29 1/2	
Munt, Zilver, enz. „	7.263.744,11 1/2		
Muntmat. Zilver .. „	—		
			„ 683.179.849,41
Effecten			
Bel. v. h. Res.fonds. f	5.219.192,50		
id. van 1/8 v. h. kapit. „	3.921.939,62 1/2		
			„ 9.141.132,12 1/2
Geb. en Meub. der Bank	„ 1.465.000,—		
Diverse rekeningen	„ 63.078.769,62		
		f 908.505.992,62 1/2	
		Passiva.	
Kapitaal.....	f 20.000.000,—		
Reservefonds	„ 5.234.534,18 1/2		
Bankbiljetten in omloop.....	„ 808.811.515,—		
Bankassigatiën in omloop.....	„ 2.551.550,39		
Rekening-Courant saldo's:			
Van het Rijk..... f	—		
Van anderen	„ 67.906.552,46 1/2		
			„ 67.906.552,46 1/2
Diverse rekeningen	„ 4.001.840,58 1/2		
		f 908.505.992,62 1/2	
Beschikbaar metaalsaldo.....	f 506.309.896,66 1/2		
Op de basis van 1/8 metaaldekking.....	„ 330.455.973,09 1/2		
Minder bedragaan bankbiljetten in omloop			
dan waartoe de Bank gerechtigd is .. „	2.531.549.480,—		

Bij vergelijking met den vorigen weekstaat blijken de volgende verschillen:

	Meer	Minder
Disconto's	2.110.820,11 1/2	
Buitenlandsche wissels....	1.215.830,—	
Beleeningen	1.120.177,96	
Goud	1.540.222,56	
Zilver		112.315,67
Bankbiljetten.....	24.078.665,—	
Part. Rek.-Crt. saldo's ..		16.653.717,06

N.B. Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	29 Sept. 1917	22 Sept. 1917
Aan schatkistpromessen..	f 110.500.000,—	f 108.050.000,—
waarvan rechtstreeks bij		
de Ned. Bank geplaatst	„ 47.000.000,—	„ 45.000.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	„ 109.476.000,—	„ 109.476.000,—
Aan zilverbons	„ 24.408.595,25	„ 29.735.192,75

OVERZICHT VAN DE VOORNAAMSTE POSTEN.

(In duizenden guldens.)

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opeischbare schulden
29 Sept. 1917	675.916	7.264	808.812	70.458
22 „ 1917	674.376	7.376	784.733	86.831
15 „ 1917	676.780	7.310	787.108	82.835
8 „ 1917	664.182	7.364	788.448	101.260
1 „ 1917	664.145	7.270	789.761	102.046
25 Aug. 1917	656.911	7.375	766.667	70.081
18 „ 1917	656.851	7.229	768.531	66.385
11 „ 1917	656.748	7.097	770.707	66.264
4 „ 1917	647.041	7.060	778.969	57.932
28 Juli 1917	633.304	7.247	767.152	58.470
21 „ 1917	621.209	7.322	760.027	55.682
14 „ 1917	624.158	7.286	767.296	52.738
7 „ 1917	625.672	7.287	771.151	48.507
30 Sept. 1916	587.360	6.597	700.782	108.636
2 Oct. 1915	390.389	1.839	542.135	17.072
25 Juli 1914	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Disconto's		Beleeningen	Beschikbaar Metaalsaldo	Dekkingpercentage
	Totaal	Hieraan Schatkistpromessen rechtstreeks			
29 Sept. 1917	57.628	47.000	72.055	506.310	78
22 „ 1917	55.517	45.000	70.934	506.430	78
15 „ 1917	52.451	42.000	71.095	509.039	79
8 „ 1917	90.728	80.000	71.915	492.542	75
1 „ 1917	78.763	68.000	76.110	492.002	75
25 Aug. 1917	31.951	21.000	74.621	495.884	79
18 „ 1917	31.402	20.000	73.697	496.045	80
11 „ 1917	37.913	26.000	74.812	495.414	79
4 „ 1917	45.467	34.000	75.101	485.707	78
28 Juli 1917	44.781	33.000	75.195	474.413	78
21 „ 1917	49.692	38.000	77.060	464.375	77
14 „ 1917	51.755	40.000	76.823	466.424	77
7 „ 1917	52.211	40.000	75.683	468.033	77
30 Sept. 1916	105.616	89.500	60.662	431.171	73
2 Oct. 1915	66.190	37.560	85.456	279.874	70
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹⁾	54

¹⁾ Op de basis van 1/8 metaaldekking.

JAVASCHE BANK.

OVERZICHT DER VOORNAAMSTE POSTEN.

(In duizenden Gulden.)

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opeischb. schulden
30 Juni 1917	78.400	19.006	164.939	45.237
23 „ 1917	76.953	19.641	164.789	43.190
16 „ 1917	75.500	19.869	163.145	43.339
9 „ 1917	74.489	20.491	163.035	38.210
1 Juli 1916	55.061	28.533	146.783	44.848
3 Juli 1915	29.982	31.701	115.416	27.610
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634

Data	Disconto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Beschikbaar metaalsaldo	Dekkingpercentage
30 Juni 1917	7.102	34.667	62.042	13.125	56.555	46
23 „ 1917	7.117	34.243	60.810	12.936	56.224	46
16 „ 1917	6.925	34.405	59.756	12.320	55.312	46
9 „ 1917	6.654	35.577	56.288	11.354	56.260	47
1 Juli 1916	6.656	41.939	54.895	8.118	45.268	44
3 Juli 1915	5.841	8.586	55.877	12.749	33.076	43
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	4.842 ²⁾	44

¹⁾ Sluitpost der activa.

²⁾ Op de basis van 1/8 metaaldekking.

SURINAAMSCHE BANK.

OVERZICHT DER VOORNAAMSTE POSTEN.

(In duizenden guldens.)

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Disconto's	Div. reke- ningen 1)
14 Juli 1917 ..	750	1.186	1.003	890	589
7 " 1917 ..	760	1.248	960	895	616
30 Juni 1917 ..	766	1.201	1.015	886	668
23 " 1917 ..	750	1.145	1.014	888	593
15 Juli 1916 ..	715	1.013	902	920	595
17 Juli 1915 ..	1.143	1.070	1.534	860	926
25 Juli 1914 ..	645	1.100	560	735	396

1) Sluitpost der activa.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

I. BANK VAN ENGELAND.

WEEKSTAAT VAN 12 SEPTEMBER 1917.

ISSUE DEPARTMENT.

Notes issued.. £ 70.278.155	Government Debt £ 11.015.100
	Other securities,, 7.434.900
	Gold coin and bullion ,, 51.828.155
£ 70.278.155	£ 70.278.155

BANKING DEPARTMENT.

Capital..... £ 14.553.000	Government securities.. £ 57.767.320
Rest " 3.561.506	Other securities,, 92.149.595
Public deposits,, 42.589.662	Notes ,, 29.744.075
Other deposits,, 121.345.893	Gold and silver coin ,, 2.406.649
Seven-day and other bills.. ,, 17.578	
£ 182.067.639	£ 182.067.639

Door het uitblijven der Engelsche bladen konden de cijfers van den laatsten weekstaat hierboven niet worden opgenomen.

OVERZICHT VAN DE VOORNAAMSTE POSTEN.

Onderstaand overzicht bevat tevens de cijfers der door de Regeering uitgegeven currency notes van 1 £ en 10 sh. met het bedrag der gouddekking en der tot dekking aangewezen Government securities. De publicatie dezer cijfers geschiedt sedert 26 Augustus 1914.

(In duizenden p. st.)

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
26 Sept. 1917	55.097	41.182	***	***	***
19 " 1917	54.724	40.666	***	***	***
12 " 1917	54.235	40.534	***	***	***
5 " 1917	54.288	40.670	174.560	28.500	147.896
27 Sept. 1916	53.552	36.536	131.525	28.500	99.321
29 Sept. 1915	62.009	32.800	72.022	28.500	20.400
22 Juli 1914	40.164	29.317

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Re-serve	Dek-kingen-centage 1)
26 Sept.'17	58.189	93.594	44.285	121.703	32.365	19,50
19 " '17	58.145	96.462	40.765	128.236	32.508	19,23
12 " '17	57.767	92.150	42.590	121.346	32.151	19,61
5 " '17	57.794	97.739	44.462	124.997	32.068	18,92
27 Sept.'16	42.188	95.387	53.372	101.483	35.467	22 7/8
29 Sept.'15	31.287	132.315	116.217	76.689	47.659	24 3/4
22 Juli '14	11.005	33.833	13.735	42.185	29.297	52 1/8

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

II. DUITSCHE RIJKSBANK.

STAAT VAN 22 SEPTEMBER 1917.

De biljetten zijn sedert den oorlog niet inwisselbaar.

Metallbestand	Mk. 2.511.513.000
davon Goldbestand	" 2.403.854.000
Reichs- und Darlehenskassenscheine.....	" 864.219.000
Noten anderer Banken	" 4.217.000
Wechsel	" 11.265.959.000
Lombardforderungen	" 8.995.000
Effekten	" 185.559.000
Sonstige Aktiva	" -1.709.056.000
Grundkapital.....	" 180.000.000
Reservfonds	" 90.137.000
Notenumlauf	" 9.603.573.000
Sonstige täglich fällige Verbindlichkeiten..	" 5.972.139.000
Sonstige Passiva	" 603.669.000

OVERZICHT VAN DE VOORNAAMSTE POSTEN.

Onderstaand overzicht bevat tevens het cijfer der uitgegeven Darlehenskassenscheine. De Scheine, welke niet in kas zijn bij de Reichsbank, circuleeren grootendeels onder het publiek. De Darlehenskassen zijn ingesteld op 11 Augustus 1914.

(In duizenden Mark)

Data	Metaal	Daarvan Goud	Kassen-scheine	Circu-latie	Dek-kingen-centage 1)
22 Sept. 1917	2.511.513	2.403.854	894.219	9.603.573	35
15 " 1917	2.508.263	2.403.702	714.417	9.475.217	34
7 " 1917	2.504.109	2.403.578	707.062	9.433.242	34
31 Aug. 1917	2.499.126	2.403.027	671.355	9.337.102	34
23 Sept. 1916	2.492.605	2.471.626	212.068	6.860.047	39
23 Sept. 1915	2.457.402	2.414.909	183.883	5.548.661	48
23 Juli 1914	1.691.669	1.356.857	65.479	1.890.895	93

1) Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Crt.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
22 Sept. 1917	11.265.959	5.972.139	6.110.700	749.400
15 " 1917	10.997.242	5.504.353	6.022.600	700.200
7 " 1917	10.999.964	5.514.475	5.945.500	693.000
31 Aug. 1917	11.364.610	5.890.583	5.753.300	657.000
23 Sept. 1916	7.687.918	3.679.741	2.123.800	182.900
23 Sept. 1915	5.326.867	2.249.234	1.025.000	129.000
23 Juli 1914	750.892	943.964

III. BANK VAN FRANKRIJK.

OVERZICHT VAN DE VOORNAAMSTE POSTEN.

Van 6 Aug. 1914 tot 28 Jan. 1915 werden geen staten gepubliceerd. De met * geteekende posten komen eerst sedert 28 Jan. 1915 in den weekstaat voor. De biljetten zijn sedert den oorlog niet inwisselbaar.

(In duizenden francs.)

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	* Te goed in het Buitenland	* Bult.gew. voorsch. ald. Staat.
27 Sept. '17	5.319.381	2.037.108	260.286	681.594	11.650.000
20 " '17	5.317.556	2.037.108	260.135	729.535	11.350.000
13 " '17	5.315.715	2.037.108	259.516	714.940	11.300.000
6 " '17	5.313.880	2.037.108	260.085	668.111	11.300.000
28 Sept. '16	4.832.751	—	336.840	723.220	8.500.000
30 Sept. '15	4.550.142	—	364.146	981.888	6.700.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	* Uitge-selde Wissels	Belee-ning	Bankbil-jetten	Rek. Crt. Parti-culieren.	Rek. Crt. Staat
	574.860	1.162.999	1.099.488	20.994.829	2.910.211	38.607
	570.729	1.164.352	1.099.416	20.956.056	2.723.200	32.373
	546.973	1.165.469	1.106.468	20.837.170	2.629.378	14.869
	560.050	1.170.216	1.119.145	20.857.243	2.663.750	45.193
	410.958	1.386.186	1.176.805	16.714.063	2.248.051	36.322
	279.726	1.981.953	585.675	13.458.304	2.695.989	64.207
	1.541.080	—	769.400	5.911.910	942.570	400.560

IV. RUSSISCHE STAATSBANK.

OVERZICHT DER VOORNAAMSTE POSTEN.

(In miljoenen Roebel).

Data n. st.	Goud	Te goed ijh but- tenland	Zil- ver	Schat- kistbil- jellen	Dis- conto's en beleen- ingen	Circu- latie	Rek. Cou- rant
21 Sept. '17	1.295	2.309	133	13.091	1.965	15.850	2.738
14 " '17	1.293	2.304	130	12.354	1.942	15.398	2.665
5 " '17	1.294	2.308	127	12.159	1.739	14.961	2.697
29 Aug. '17	1.298	2.308	120	12.037	1.680	14.676	2.614
21 Sept. '16	1.554	2.055	95	4.657	811	7.224	1.596
21 Sept. '15	1.588	39	25	2.404	1.454	4.462	1.424
21 Juli '14	1.601	144	74	757	1.634	1.099

V. SOCIÉTÉ GÉNÉRALE DE BELGIQUE.

OVERZICHT VAN DE VOORNAAMSTE POSTEN.

(In duizenden francs.)

Data	Metaal incl. buitel. saldi	Beleen. van buitel. vorder.	Beleen. van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circu- latie	Rek. Crt. saldi
27 Sept. '17	460.199	90.386	480.000	98.010	1.015.657	102.801
20 " '17	441.194	90.287	480.000	98.885	1.013.858	86.363
13 " '17	433.983	90.180	480.000	101.758	1.011.364	84.454
6 " '17	424.939	90.075	480.000	95.990	991.517	89.381
28 Sept. '16	334.019	73.332	480.000	48.176	808.911	118.918
30 Sept. '15	147.977	24.020	400.000	43.478	458.599	157.789

VI. VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

In werking getreden op 16 November 1914.

OVERZICHT DER VOORNAAMSTE POSTEN.

(In duizenden dollars.)

Data	Goud	Waarvan voor dekking F. R. Notes	Waar- van in het but- tenland	Zilver etc.	F.R. Notes in circu- latie
10 Aug. '17	1.370.942	494.741	52.500	53.117	549.244
3 " '17	1.367.673	477.235	52.500	53.709	540.785
27 Juli '17	1.362.262	443.260	52.500	51.789	534.015
20 " '17	1.380.020	435.580	52.500	50.301	534.226
11 Aug. '16	529.010	163.937	—	11.127	153.228

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Waar- van Kapitaal	Dek- kings- per- centage Depo- sito's 1)	Percent. Goud- dekking circu- latie
10 Aug. '17	284.019	1.374.828	57.970	79.3	90.1
3 " '17	305.131	1.393.974	57.881	79.1	88.2
27 Juli '17	333.556	1.424.850	57.825	78.8	83.0
20 " '17	359.111	1.519.677	57.723	78.1	81.5
11 Aug. '16	108.971	597.608	55.130	—	—

1) Verhouding tusschen: goud, zilver etc., uitgezonderd het voor de dekking der F.R. Notes gereserveerde goud, en: netto deposito's met inbegrip van het kapitaal.

VEREENIGDE NEW YORKSCHE BANKEN EN TRUST MAATSCHAPPIJEN.

OVERZICHT DER VOORNAAMSTE POSTEN.

(Gemiddelden in duizenden dollars.)

Data	Reserve	Deposito's	Circulatie	Beleeningen en disconto's	Surplus Reserve
29 Sept. '17	547.060	3.731.950	31.910	3.895.880	61.010
22 " '17	550.560	3.693.750	31.830	3.874.970	85.320
15 " '17	541.070	3.718.140	31.630	3.808.280	75.770
8 " '17	505.770	3.712.990	31.330	3.850.650	50.050
30 Sept. '16	665.210	3.471.460	31.190	3.339.550	96.360
2 Oct. '15	684.000	2.959.700	36.490	2.778.190	192.900
25 Juli '14	467.880	1.958.320	41.730	2.057.570	26.170 1)

1) Op basis van 25 % van alle deposito's.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 1 October 1917.

Hoezeer ook bij voortduring een scherpe antithese te constataren valt tusschen de opvattingen der regeeringspersonen in de verschillende oorlogvoerende landen, toch dringt de roep naar vrede die „achter de schermen" door de volkeren geuit wordt, steeds verder door. Wij behoeven slechts korten tijd in de herinnering terug te gaan om de verbodsbepalingen tegen bespreking van het oorlogsdoel te vinden; thans zijn dergelijke beschouwingen aan de orde van den dag, en over de hoofden der verantwoordelijke bewindvoerders heen is reeds dat spel van vraag en aanbod, van loven en bieden begonnen, dat de wereld op het einde den vrede zal moeten brengen.

Bespiegelingen van dezen aard hebben in de afgelopen berichtperiode haar stempel op de transacties aan de effectenbeurzen gedrukt. Zoo heeft bijvoorbeeld te Weenen het antwoord der Centrale Mogendheden aan den Paus, dat geacht werd van eene groote vredesbereidheid te getuigen, invloed op de stemming ter beurze uitgeoefend. Als gevolg daarvan ontmoetten de waarden der oorlogsindustrieën in de eerste plaats minder belangstelling; daarnaast kreeg de handel in het algemeen een rustiger karakter, naar aanleiding van de besprekingen welke in de laatste dagen tusschen belanghebbenden bij den beurshandel hebben plaats gevonden, ter beperking van de wilde speculatie, zooals de jongste maanden die gekend hebben.

Er is namelijk eenige dagen geleden tusschen de banken, de particuliere bankiers en commissiehuizen eene overeenkomst gesloten welke een serie maatregelen inhoudt, die voortaan bij het uitvoeren van opdrachten tot aankoop van aandelen en beleeningen daarvan zullen gelden. De strengere voorschriften die thans van kracht zijn, zijn in hun wezen feitelijk niets anders dan een voortgaan in de richting, die sedert eenigen tijd door de meer bezonnen elementen ter beurze reeds was ingeslagen. Wat echter door eenigen vrijwillig gedaan werd, is thans voor allen dwang geworden. De beperkte beurshandel welke te Weenen thans sedert 1½ jaar toegelaten is, herbergde in zich het karakter van zuivere contante transacties, met uitsluiting van operaties met gedeeltelijke dekking, prolongaties en andere arrangementen. Dit karakter zal in het vervolg nog sterker tot uitdrukking komen. Wie aandelen wenscht te koop, zal ze ook ten volle moeten betalen. De bankier die een kooporder van een cliënt aanvaardt, moet onvoorwaardelijk eischen, dat deze den koopprijs vooraf bij hem stort; obligaties der oorlogsleeningen en andere Oostenrijksche staatsfondsen mogen bij deze befaling voor 75 pCt. aangenomen worden. Toch zal de mogelijkheid om de stukken daarna te beleenen niet verdwijnen, daar men meende, dat een algemeen verbod van beleeningen een funesten invloed op den geheelen handel ter beurze zou uitoefenen. Het doel der verscherpte voorschriften is dan ook slechts onverantwoordelijke elementen van de beurs verwijderd te houden en zoodoende het teugelooze beursspel tot de onmogelijkheden te doen behooren. In de practijk is bovenstaande bepaling betreffende de vereischte dekking natuurlijk in de eerste plaats tegen aankopen met een speculatief doel gericht, en bij de gehouden besprekingen werd op dit punt dan ook de aandacht der belanghebbenden vooral gevestigd. De pogingen om tot een nauwkeurige formuleering te komen van wat nu wel als een speculatieve aankoop moet worden beschouwd en wat niet, hebben, naar de courantenberichten te oordeelen, gefaald. Men zag wel in, dat men deze kwestie aan den ontvanger van den opdracht ter beoordeeling moest overlaten; wel werd er op gewezen, dat bij de beoordeeling van dit punt de maatschappelijke positie van den opdrachtgever als een der uitgangspunten was te beschouwen. Het zal nog te bezien zijn, of de nieuwe maatregel bij de groote ruimte, die de bepalingen voor persoonlijke opvattingen open laten, effectief zal zijn.

Het tweede gebied waarover de nieuwe voorschriften zich uitstreken, is dat der beleeningen. Hier was dubbele voorzichtigheid geboden, daar de hoogte waarop vele koersen gestegen waren ernstig gevaar voor een catastrofe met zich mede bracht, waardoor zelfs een zeer hoog dekkingspercentage mogelijk illusoir zou kunnen worden. Teneinde aan dit gevaar te ontkomen heeft men bepaald, dat bij beleeningen de hoogste grens zal worden aangegeven door de koersen van 31 Juli j.l., waardoor de sedert dien dag ingetreden, meest zeer belangrijke koersverheffingen, al direct hare betekenis bij een eventuele beleening verliezen. Op een fonds mag dus nooit een hooger bedrag verstrekt worden, dan zijn waarde gerekend tot een officieel vastgestelden koers per 31 Juli j.l. De banken, bankiers en firma's verplichten zich op aandelen van banken, verzeke-

ringmaatschappijen en transportondernemingen niet meer dan 60 pCt., op industriële waarden niet meer dan 50 pCt., op scheepvaartandeelen niet meer dan 40 pCt. en op niet te Weenen genoteerde fondsen niet meer dan 30 pCt. van den uitmakenden prijs tot den dagkoers te verstrekken, alles met inachtneming van het maximum. Het spreekt van zelf, dat deze verscherpte bepalingen slechts wat nieuwe beleeningen aangaat direct konden worden ingevoerd; voor de oudere beleeningen heeft men een overgangstijdperk van een halfjaar (tot 31 Maart 1918) vastgesteld. In dien tijd zal dus de bankier van zijn cliënt de benodigde bijbetaling moeten eischen, zoo althans de beleening niet met de nieuwe voorschriften overeenkomt, of hem anders moeten dwingen, het engagement af te wikkelen. Eenerzijds verwacht men van deze nieuwe voorschriften betreffende de beleening beperking van nieuwe verbintenissen ter beurze, anderzijds inkrimping der nog loopende.

In de verminderde omzetten ter beurze te Weenen en in de realisaties van verschillende, vooral industriële, fondsen welke in de afgelopen week plaats vonden, zou wellicht reeds het gevolg van het nieuwe systeem kunnen worden bespeurd. Daarnaast heeft evenwel de rede van den Minister van Financiën over het oorlogsbudget, waarbij deze plannen tot invoering van eenige nieuwe en verhooging van enkele bestaande belastingen ontvouwd, de kooplust ter beurze doen afnemen. Voorts werd bekend, dat de Minister zich bezig hield met het samenstellen van een wetsontwerp tot het belasten der vermogens; men sprak reeds van eene mogelijke opbrengst uit dien hoofde van dertig milliard kronen, doch deze verwachting werd reeds aanstonds door een officiële bekendmaking ontzenuwd. Ter beurze bleef men in weerwil hiervan eerder tot verkoopen geneigd.

Ter beurze te Berlijn zijn de omzetten in de afgelopen week eveneens van meer bescheiden omvang geweest dan te voren. Ook aldaar is de belangstelling voor hoog genoteerde waarden der oorlogs-industriën geleidelijk aan het tanen. Er wordt eenige neiging merkbaar, deze fondsen van de hand te doen en de gunstige houding, welke oudere Deutsche staatsleeningen en ook eenige buitenlandsche staatsfondsen sinds korten tijd te Berlijn vertoonen, geeft ruimte voor de veronderstelling, dat voor de dus vrijkomende middelen in deze beleggingspapieren plaatsing wordt gezocht.

Voor eenige electriciteits-aandeelen, zooals Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft, Schuckert, Siemens & Halske, bestond kooplust, ook voorbijgaand voor de aandelen van den Oostenrijkschen Zuiderspoorweg op berichten betreffende betaling van den Octobercoupon, waaraan aanvankelijk, in verband met de slechts resultaten door de maatschappij behaald, twijfel had bestaan.

Blijkens berichten in de Deutsche pers komen de inschrijvingen op de 7de oorlogsleening goed in. Dag aan dag worden inschrijvingen voor zeer aanzienlijke bedragen bekend gemaakt. Een der grootste in de afgelopen week was die van het Rijsch-Westfaalsch Kolensyndicaat, tot een bedrag van M. 50 miljoen. Op de zesde oorlogsleening schreef dit syndicaat in voor M. 40 miljoen, op alle leeningen tezamen voor M. 155 miljoen.

Te Parijs heeft de beurs in de afgelopen week wederom een stil verloop gehad. De koers der 3 pCt. Fransche rente is verder tot 60.60 ingezakt, vermoedelijk als gevolg van verkoopen op grond van de aangekondigde creatie van frs. 20 milliard 4-jarige 4 pCt. wissels der Nationale Verdediging. Dit papier zal, zoo het voorstel van den Minister van Financiën, Klotz wordt aangenomen, een tweeledig karakter dragen, n.l. dat van schatkistpapier en tegelijkertijd van wettig betaalmiddel, in dien zin, dat de Staat de wissels in betaling neemt, zonder echter anderen te zullen dwingen ze als wettig betaalmiddel te aanvaarden. In tegenstelling met de regeeringen der Centrale Mogendheden, hebben die der Geallieerde landen tot dusverre getracht hunne uit den oorlog voortspruitende geldbehoeften niet voornamelijk te fundeeren in oorlogsleeningen, doch in schatkistpapier met korten looptijd. Frankrijk telt tot dusverre slechts twee oorlogsleeningen, de „Emprunts de la Victoire” van 1915 en 1916. Tezamen brachten deze frs. 21.920.000.000 op, tegen een totaal beloop aan „oorlogsschuld” van frs. 80,5 milliard, met inbegrip van de tot het einde van dit jaar toegestane credieten. Het schijnt wel, dat de ervaringen opgedaan met deze leeningen bij de Fransche regeering de voorkeur hebben gewekt om te trachten het overgrootste deel der benodigde gelden op andere wijzen te verkrijgen. In deze nieuwe wissels heeft men vermoedelijk dan ook niet anders te zien dan een nieuwe poging om aan een derde oorlogsleening te ontkomen. Of dit op den duur gelukken zal, is grotendeels hiervan afhankelijk, of de minister zal blijken met deze

nieuwe papieren een gelukkigen greep te hebben gedaan. Wordt de uitgifte een succes, dan bestaat er kans op, dat meerdere bedragen dan de thans aangevraagde frs. 20 milliard langs dezen weg kunnen worden gevonden. In het tegenovergestelde geval zal het sluiten van een derde oorlogsleening wel niet lang kunnen uitblijven, gezien de nog steeds niet afnemende oorlogskosten. Alleen voor het laatste kwartaal 1917 werden voor frs. 11,2 milliard credieten aangevraagd.

Ter beurze werd voorts de vernieuwing van het octrooi der Banque de France besproken. Vermoedelijk zal de vernieuwing wel gepaard moeten gaan aan een verhooging van het winstaandeel van den Staat en enkele andere wijzigingen, die aandeelhouders zich ten gunste van den fiscus zullen moeten laten welgevalven. Dit alles oefende op de stemming ter beurze nu juist geen opwekkenden invloed uit, zoodat de stilte in zaken van de laatste dagen geen verwondering kan wekken.

Ter beurze van Londen was de stemming in de afgelopen week onregelmatig. Voor Zuid-Afrikaansche mijnwaarden, petroleumaandeelen en rubberfondsen bestond af en toe goede vraag, voor de laatste op berichten van de markt van het product, volgens welke de Engelsche Regeering aankopen voor uitrustingsdoeleinden deed uitvoeren en ook weder Amerikaansche koopers aanwezig waren.

Staatsfondsen waren lusteloos. Naar het Deutsche voorbeeld tracht thans ook de Engelsche Regeering haar oorlogspapier voor den belegger aantrekkelijk te maken door hem, naast een mooi rendement ook flinke koerswinst bij aflossing in 't vooruitzicht te stellen. Te beginnen met 2 dezer zal n.l. de inschrijving worden opengesteld op 5 pCt. oorlogsobligatiën tot den parikoers. De obligatiën zijn aflosbaar in 1922 tegen 102 pCt., in 1924 tegen 103 pCt. of in 1927 tegen 105 pCt. Voorts is de uitgifte aangekondigd van 4 pCt. obligaties, vrij van elke inkomstenbelasting, en aflosbaar in 1927 tegen 100 pCt. Het Londensche beursbestuur heeft een voorstel ingediend tot verhooging der commissie, waarop reeds lang van verschillende zijden was aangedrongen. Krachtens deze voorstellen zal o.a. in het vervolg bij koop en verkoop commissies worden betaald over beide zijden der nota, inplaats van alleen over de grootste zijde, zooals tot dusverre.

Voortgaande op den sedert eenigen tijd ingeslagen weg, heeft de New Yorksche beurs ook in de afgelopen berichtsperiode een onregelmatige houding aan den dag gelegd. De prijsbepaling voor ijzer en staal door de Regeering beïnvloedde de stemming in den aanvang ongunstig en deze werd door de baisse-partij benut om de koersen verder te drukken. In welke mate de prijsbepaling der Regeering in bestaande verhoudingen ingrijpt, blijkt duidelijk uit de thans voor de genoemde metalen vastgestelde maximum-prijzen. De maximum-prijs voor gietijzer is n.l. vastgesteld op \$ 33 per bruto ton, voor stalen staven op \$ 2,90 per cwt, en blokken op \$ 3 tegen een jongsten prijs van resp. 58, 5,50 en 6 dollars. Voor cokes werd een maximum-prijs van \$ 6 (\$ 16) per bruto ton vastgesteld.

Een verdere ongunstige factor is de hooge geldkoers in de afgelopen week geweest. Call-money steeg Dinsdag j.l. zelfs tot 7 pCt. en ook later in de week werden minder sterke houders vaak door den hoogen geldkoers tot verkoopen gedwongen. In de laatste dagen ontwikkelde zich voor de betere spoorwegaandeelen zooals Unions en Northern Pacific, goede kooplust, waardoor deze weder konden stijgen. De inschrijving op de tweede „Liberty Loan” is thans opengesteld; het uit te geven bedrag is \$ 3 milliard, de interest bedraagt 4 pCt.. De obligatiën zijn aflosbaar na 15 jaar, doch de staat behoudt zich het recht voor na 10 jaar tot vervroegde aflossing over te gaan.

	25 Sept.	28 Sept.	1 Oct.	Rijzing of daling.
Ned. Ind. Handelsbank	241	220	220	— 21
Nederl. Handel Mij.	190 ³ / ₄	192	194	+ 3 ¹ / ₄
Amst. Superfosfaatfabriek	169 ³ / ₄	169 ³ / ₄	169 ³ / ₄	
Insulinde Oliefabriek	236	235	240	+ 4
Ant. Jurgens' Ver. Fabrieken	296	295 ¹ / ₂	295 ¹ / ₂	— 1/2
Philips' Gloeilampenfabriek	343	362 ¹ / ₂	369	+ 26
R. S. Stokvis & Zonen	537 ¹ / ₂	540	545	+ 7 ¹ / ₂
CultuurMij. d. Vorstenlanden	222 ³ / ₄	227	227	+ 4 ¹ / ₄
Handelsver. Amsterdam	463 ³ / ₄	470	467 ¹ / ₂	+ 3 ³ / ₄
Javasche Cultuur Mij.	355	355	355	
Kon. Petroleum Mij.	546 ¹ / ₄	559	560 ¹ / ₂	+ 14 ¹ / ₄
Amsterdam Rubber Mij.	231 ¹ / ₂	236 ³ / ₈	244 ¹ / ₂	+ 13
Holland Amerika Lijn	439 ¹ / ₂	449 ¹ / ₂	457 ¹ / ₂	+ 18
Kon. Hollandsche Lloyd	193	202	204 ¹ / ₄	+ 11 ¹ / ₄
Kon. Ned. Stoomboot Mij.	250 ³ / ₄	271	273 ¹ / ₂	+ 22 ³ / ₄
Bothnia Vrachtvaart Mij.	348	349	349	+ 1
Deli Maatschappij	518 ¹ / ₂	522	528 ³ / ₄	+ 10 ¹ / ₄

Noteringen.							Loco-prijzen te Rotterdam/Amsterdam.			
Data	Chicago			Buenos Ayres			Soorten.	1 Oct. 1917	23 Sept. 1917	2 Oct. 1916
	Tarwe Sept.	Mais Dec.	Haver Sept.	Tarwe Oct.	Mais Oct.	Lijnzaad Oct.				
29 Sep. '17	220 ³⁾	118 ^{3/4}	61	—	9,10	22,20	Tarwe	588,— ¹⁾	588,— ¹⁾	425,— ¹⁾
22 „ '17	220 ³⁾	117 ^{7/8}	59 ^{1/8}	—	9,50	22,40	Rogge (No. 2 Western) ..	nom.	nom.	nom.
29 Sep. '16	154 ^{1/8}	89 ^{3/4} ²⁾	46 ^{1/4}	10,85	5,20	16,50	Mais (La Plata)	360,— ¹⁾	360,— ¹⁾	275,— ¹⁾
29 Sep. '15	103 ^{3/8}	65 ^{1/4} ²⁾	36 ^{7/8}	11,55	4,80 ¹⁾	11,20	Gerst (46 lb. feeding)....	360,— ¹⁾	360,— ¹⁾	360,— ¹⁾
29 Sep. '14	104	71 ²⁾	45 ^{1/4}	10,20 ³⁾	4,80	10,20	Haver (38 lb. white clipped)	18,— ¹⁾	18,— ¹⁾	18,— ¹⁾
20 Juli '14	82 ¹⁾	56 ^{3/8} ¹⁾	36 ^{1/2} ¹⁾	9,40 ³⁾	5,38 ²⁾	13,70 ³⁾	Lijnkoeken (Noord-Amerika van La Plata-zaad)	250,— ¹⁾	250,— ¹⁾	180,— ¹⁾
							Lijnzaad (La Plata).....	nom.	nom.	570,—

¹⁾ per Dec. ²⁾ per Sept. ³⁾ offic. vastgestelde locoprijs.

¹⁾ Regeeringsprijs.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor verbruik in Nederland.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	23—29 Sept. 1917	Sedert 1 Jan. 1917	Overeenk. tijdvak 1916	23—29 Sept. 1917	Sedert 1 Jan. 1917	Overeenk. tijdvak 1916	1917	1916
Tarwe.....	—	253.376	555.949	—	38.227	18.793	291.603	574.742
Rogge	—	8.465	17.139	—	—	525	8.465	17.664
Boekweit	—	2.314	10.032	—	—	500	2.314	10.532
Mais	—	114.637	304.358	—	73.738	148.428	188.375	452.786
Gerst	—	30.600	86.244	—	11.886	14.459	42.486	100.703
Haver	—	12.399	41.360	—	27.269	7.840	39.668	49.200
Lijnzaad	—	8.322	85.342	—	7.560	41.540	15.882	126.882
Lijnkoek.....	—	34.078	116.654	—	27.985	5.735	62.063	122.389
Tarwemeel	—	19.988	16.570	—	3.051	—	23.039	16.570

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor België.

Tarwe	2.962	316.624	695.438	—	—	—	316.624	695.438
Mais	—	12.335	68.262	—	—	—	12.335	68.262

Mais, haver en gerst. Ook omtrent deze artikelen valt weinig nieuws te melden. De oogstvooruitzichten zijn, voorzover de oogsten nog niet zijn afgelopen, in de uitvoerlanden nog steeds zeer gunstig. De prijzen ondergaan weinig verandering.

Buitenlandsche granen in Nederland.

De berichten, die nu en dan bekend worden over de mogelijkheid van nieuwen aanvoer uit Amerika, zijn allermint geruststellend en het schijnt, dat voorloopig op zulken aanvoer niet mag worden gerekend. Ook verschepping naar onze havens uit Argentinië wordt steeds bezwaarlijker en het wordt steeds meer waarschijnlijk, dat wij dezen winter op de in ons land aanwezige voorraden zullen zijn aangewezen.

RUBBER.

De markt verkeerde in de afgelopen week in een flauwe stemming; niettemin bleef de daling der prijzen tot een minimum beperkt.

De noteringen luiden als volgt:

Prima Hevea Crêpeloco/Oct.	2/9 ^{1/4}	einde vorige week	2/10
	Oct./Dec...	2/10	2/10 ^{3/4}
	Jan./Juni..	2/10 ^{3/4}	2/11 ^{1/2}
Hard cure fine Para	3/3	3/3	3/2 ^{1/2}

TABAK.

(Uit het Maandbericht *) der firma P. Meerkamp van Embden & Zoonen.)

In de afgelopen maand vond één Sumatra-inschrijving plaats en wel te Amsterdam op 21 September voor 18.650 pakken. Ook thans kwam van omblad slechts weinig voor; daarentegen was het kwantum zandblad in verhouding groot; zoowel hierbij als bij het plukblad kwamen verschillende zeer goede partijen voor en het blijkt wel dat de eerste indruk van den oogst niet te gunstig geweest is en dat men inderdaad met een bijzonder mooi gewas te doen heeft. Er bestond dan ook van alle zijden groote kooplust en de prijzen ondergingen sinds de Juli-inschrijvingen een scherpe rijzing, zoowel voor de dekprijzen als voor de weinige partijtjes topblad welke voorkwamen, waarvan de uitval in verhouding tot het overige deel van den oogst slechts zeer matig was.

Amerika kocht tot hooge cijfers alles wat slechts eenigszins in aanmerking kwam, totaal circa 2600 pakken. De verkochte 18.650 pakken brachten in doorsnede 305 cents op; daar de vroeger verkochte 51.822 pakken 225 cents opbrachten, komt

*) Aug./Sept.

men op een totaal-kwantum tot dusverre in Holland verkocht van 70.472 pakken tot circa 246 cents tegen 231.313 pakken tot circa 180 cents verleden jaar terzelder tijd.

Van Java werden verkocht 5494 pakken op 7 September te Amsterdam, en 1233 pakken op 25 September te Rotterdam, terwijl op 14 September te Amsterdam een N. O. T.-inschrijving voor 9362 pakken gehouden werd. Destemming in de N. O. T.-vrije inschrijvingen bleef, zooals te verwachten was, uiterst willig; het feit dat voorloopig inschrijvingen van uitvoervrije tabak niet meer te wachten zijn, wakkerde de lust tot speculatie nog aan en leidde tot prijzen welke ieders verwachtingen nog overtroffen. De N. O. T.-inschrijving had een enigszins eigenaardig verloop: aangeboden werden 9362 pakken, „uitsluitend ten behoeve der kerffabrikanten”, en een groot deel der Hollandsche fabrikanten was dan ook in Amsterdam verzameld. Daags vóór de inschrijving kwamen deze nagenoeg alle overeen dat zij boven bepaalde prijzen niet zouden kopen, hetgeen door hen ook bekend gemaakt werd. Het gevolg was natuurlijk een gevoelige verflauwing van de marktstemming, veel koopers onthielden zich geheel en ruim een vierde deel van het aangeboden kwantum werd opgehouden. In zooverre een en ander van nut kan zijn om de steeds toenemende speculatiegeest, welke bij N. O. T.-tabak wel allermint op zijn plaats is, eenigszins paal en perk te stellen, kan men hiervoor slechts sympathie voelen. Aan den anderen kant echter moet men niet uit het oog verliezen dat de N. O. T. voor deze tabak reeds de haar geschikt voorkomende maatregelen neemt zoowel om prijsopdriving tegen te gaan (door het stellen van limiten boven welke de tabak niet mag opgehouden worden) als om te zorgen dat de tabak binnen zeer beperkten tijd ook in handen der fabrikanten komt en onder deze zoo gelijkmatig mogelijk verdeeld wordt (door de streng toegepaste rantsoenering). Waar uitsluitend tengevolge van deze maatregelen, door de N. O. T. ten behoeve der industrie genomen, een dergelijke actie succes kan hebben, dient men met het gebruik van het wapen dat men op die wijze in handen krijgt, toch eenigszins voorzichtig te zijn daar het wel niet de bedoeling der N. O. T. kan zijn dat, tengevolge van door haar genomen maatregelen, de bonafide houders van N. O. T.-tabak geheel afhankelijk zouden worden van het goeddunken der fabrikanten, waartoe het ten slotte zou komen als men dezen weg te ver op ging.

Van Borneo kwamen bij inschrijving op 21 September 656 pakken onder N. O. T.-conditiën, mooie dunbladdige deels heldervale tabak welke dan ook onder levendige concurrentie hoog betaald werd.

Van Amerikaansche soorten werden aan de markt gebracht op 7 September 359 pakken Paraguay en op 14 September 3066 balen N. O. T.-Braziel; van laatstgenoemd kwantum werd ongeveer de helft opgehouden.

KOFFIE.

(Uit het Mailbericht van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp en Leonard Jacobson & Zonen).

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
29 Sept. 1917	445.000	4825	2.829.000	4750	13
22 „ 1917	443.000	4925	2.721.000	4900	12 ¹⁷ / ₃₂
15 „ 1917	361.000	4975	2.585.000	4900	12 ²⁷ / ₃₂
29 Sept. 1916	420.000	6800	2.452.000	6500	12 ⁹ / ₈

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
29 Sept. 1917....	91.000	847.000	306.000	3.768.000
29 Sept. 1916....	75.000	717.000	307.000	3.923.000

JAVA THEE.

(Herleid tot 1/1 Kisten.)

Voorraad 29 Augustus 1917.....	7639
Sedert aangevoerd	—
	7639
Sedert afgeleverd	1104
Voorraad heden	6535
Waarvan in de eerste hand.....	3542

SUIKER.

Aan onze Bietsuikermarkt gaat niets om. De export vindt na tijdelijk stilstand thans weder plaats. Nieuwe verkoopen kwamen echter niet tot stand. De regeringsmaatregelen ten opzichte van den verkoop van suiker voor de consumptie deden bij velen de vrees ontstaan voor komende schaarschte; bij de meerderheid van het publiek mag het echter als voldoende bekend geacht worden, dat de suikervoorraad in Nederland zeer ruim is en ook voor het volgende jaar geen kans op schaarschte bestaat.

Voor den nieuwen oogst in ons land blijft het weer bijzonder gunstig en is hier en daar reeds een begin gemaakt met het rooien der bieten; men verwacht eene ruime opbrengst. Ook in de meeste streken van Duitschland was het weer voor de verdere ontwikkeling der bieten gunstig, welke in gewicht en hoofdzakelijk in suikergehalte zeer bevredigende vorderingen hebben gemaakt. Indien alle bieten verwerkt kunnen worden, zoude, volgens F. O. Licht, niet-tegenstaande de ietwat kleinere aanplant, de suikeroogst ongeveer 5 à 10 % grooter kunnen uitvallen dan verleden jaar. Zoolks de omstandigheden echter op het oogenblik zijn, lijkt het onwaarschijnlijk, dat het cijfer van verleden jaar gehaald zal worden, tenzij de distributie van kolen ten slotte nog aanmerkelijk verbetert. In Oostenrijk-Hongarije wordt naar meer regen verlangd.

De zichtbare voorraden bedragen:

	1916/17	1915/16	1914/15
Duitschland } 1 Sept. '16	250.000*	545.000*	536.607 tons
Hamburg			
Oostenrijk 1 „ '16	305.000*	478.000*	244.741 „
Frankrijk 1 „ '16	39.012	58.525	141.454 „
Nederland 1 Sept. '17	71.273	3.706	19.138 „
België 1 Juli '17	68.909	28.975	99.432 „
Engeland 1 Aug. '17	144.859	167.672	198.236 „
Totaal Europa	879.053	1.281.878	1.239.608 tons
V.S.v.N.A. 13 Sept. '17	118.000	237.771	262.944 „
Cubahavens 4 „ '17	233.000	361.876	364.200 „
Totaal.....	1.230.053	1.881.525	1.866.752 tons

* Raming.
De Java markt is stil; afdoeningen van beteekenis kwamen niet tot stand. Van 53 fabrieken, waarvan het rendement per 15 September bekend is, bedraagt dit in doorsnee 7¹/₂ % meer dan verleden jaar.

In Amerika is de toestand onveranderd. Kon de noodige scheepsruimte gevonden worden, dan zoude Amerika nu waarschijnlijk belangrijke kwantiteiten Javasuiker koopen.

Willett & Gray publiceerden de volgende raming der wereldoogsten:

	1916/17 tons	1915/16 tons	1914/15 tons
V. S. v. N. A.: Louisiana ..	271.339	122.768	216.696
Texas.....	6.250	1.000	3.500
Portorico	450.000	431.337	308.178
Sandwich-eilanden	575.000	529.895	577.186
Cuba	3.000.000	3.007.915	2.592.667
Br. W.-Ind.: Trinidad (exp.) ..	65.000	64.231	58.822
Barbados (export)	55.000	65.000	32.578
Jamaica „	15.000	15.143	15.063
Ander eilanden	30.000	30.000	24.000
Fransch West-Indië:			
Martinique (export) ..	40.000	39.925	38.581
Guadeloupe	40.000	34.111	39.617
Deepsch West-Indië:			
St. Croix	12.000	14.750	4.500
San Domingo (export)	150.000	126.058	108.267
Mexico.....	50.000	65.000	110.000
Midden-Amerika	35.000	35.000	36.275
Zuid-Amerika:			
Demarara (export) ..	120.000	116.224	113.632
Suriname	15.000	13.000	12.000
Venezuela	20.000	7.000	3.000
Ecuador	8.000	7.567	7.107
Peru (export)	250.000	250.000	262.841
Argentinië	84.069	149.299	335.956
Brazilië.....	225.000	194.000	240.000
Azië: Br. Indië.....	2.626.000	2.634.000	2.460.573
Java	1.596.174	1.198.567	1.303.045
Formosa (export)	436.026	405.227	462.000
Philippijnen (export) ..	170.000	332.158	243.000
Australië:			
Queensland & N.Z. Wales	175.000	159.681	246.408
Fidji-eil. (export)	100.000	90.000	102.000
Afrika: Egypte.....	110.000	100.000	75.738
Mauritius	208.000	215.528	277.164
Reunion	45.000	45.000	39.287
Natal	125.000	112.000	91.619
Mozambique.....	55.000	50.000	40.000
Europa: Spanje.....	6.000	6.359	7.376
Riët totaal	11.168.858	10.667.743	10.288.656
Europa Biet	4.764.449	5.077.760	7.583.215
V.S.v.N.A. „	734.577	779.756	646.257
Canada „	12.500	17.641	13.979
Totaal.....	16.680.384	16.542.900	18.532.107

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per October	Londen			New York 96% Centrifugals.
		Tates Cubes No. 1	White Javas fob.	Americ. Granu- lated fob.	
28 Sept. 1917 ..	f —	53/8	—	—	6,90
21 „ 1917 ..	„ —	53/8	18/6	34/6	6,90
28 Sept. 1916 ..	„ 25 ¹⁸ / ₃₂	47/1 ¹ / ₂	—	—	5,80
28 Sept. 1915 ..	„ 18 ³ / ₃₂	50/-	20/-	17/6	—
21 Juli 1914 ..	„ 11 ¹⁸ / ₃₂	18/-	—	—	3,26

KATOEN.

Noteeringen voor Loco-Katoen.

(Middling Uplands.)

	28 Sept. '17	21 Sept. '17	14 Sept. '17	28 Sept. '16	28 Sept. '15
New York	25,30 c	24,70 c	21,80 c	15,95 c	12,40 c
Liverpool ...	18,62 d	17,82 d	16,90 d	9,51 d	7,04 d

Ontvangsten in, en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen.)

	1 Aug. '17 tot 14 Sept. '17	Overeenkomstige perioden	
		1916-'17	1915-'16
Ontvangsten Gulf-Havens..	299	440	233
„ Atlant. Havens	251	293	215
Uitvoer naar Gr. Britannië	335	300	93
„ „ 't Vasteland.	146	329	204
„ „ Japan etc...	—	—	—

Voorraden in duizendtallen	14 Sept. '17	14 Sept. '16	14 Sept. '15
Amerik. havens.....	513	537	802
Binnenland.....	258	398	484
New York	49	63	229
New Orleans	80	102	119
Liverpool	267	604	1088

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons,
Manchester dd. 5 September 1917.

Sedert ons laatste bericht is het Bureau-bericht gepubliceerd en de conditie van de Amerikaanse oogst wordt geschat op 67.8 % tegen 70.3 % in Augustus en 61.2 % in September 1916. Na de samenstelling van dit bericht is het weer verder gunstig gebleven, zoodat prijzen zoowel in Amerika als in Liverpool vrij belangrijk zijn gedaald. Het is moeilijk precies te zeggen, welken invloed deze laatste daling op den prijs van werkelijke katoen heeft gehad. De meeste zaken worden tegenwoordig op een c.i.f. basis gedaan en bij de onzekerheid omtrent een veilige aankomst, moeten de fabrieken wel grootere voorraden houden dan anders noodig zoude zijn. Egyptische katoen is ook lager, vooral in Alexandrië, waar verkooporders de markt gedrukt hebben. De tegenwoordige prijzen zijn zeer voordelig voor degenen, die voorraden hebben en dan ook wel willen verkoopen, niettegenstaande de door de Egyptische Regeering voorgeschreven inkrimping van een derde bij den volgenden aanplant, om daardoor meer grond vrij te krijgen voor den verbouw van voedingsgewassen. De berichten omtrent den thans te velde staanden oogst zijn gunstig.

Spinners van Amerikaanse garens zijn zeer vast gestemd, voornamelijk door de stijging in productiekosten tengevolge van de nieuwe maatregelen, die 10 dezer in werking treden. De meeste fabrieken betalen de boete en werken zoo lang mogelijk, al was het alleen om het verloop hunner werklieden tegen te gaan. Niettegenstaande de vrij groote daling van Amerikaanse katoen, zijn garenprijzen ten slotte niet meer dan 1/8 pence lager. Egyptische garens zijn ook goedkooper, vooral voor levering in Januari en later. Het verschil tusschen garens voor directe levering en voor Januari bedraagt dikwijls vele pennies per pond. In het Oldham district waren de vacaties gisteren afgelopen, doch er is nog niet veel vraag. Fabrikanten schijnen niet veel manufacturen te verkoopen en dientengevolge is de vraag naar garens slechts beperkt. Over het algemeen zijn spinners nog vrij goed van orders voorzien en voelen zij er niet veel voor om lang vooruit te verkoopen. De exportvraag beperkt zich hoofdzakelijk tot speciale soorten bij afwezigheid van een algemeene vraag van eenige beteekenis. De doekmarkt is zeer kalm en koopers nemen over het algemeen liever een afwachtende houding aan. Bovendien zijn fabrikanten ook niet erg op verkoopen gesteld, omdat zij de stijging in productieprijzen nog niet kunnen overzien, zoodat prijzen ook nog slechts weinig gedaald zijn. Exporteurs ondervinden groote moeilijkheden om hun goederen verpakt en verscheept te krijgen, zoodat zij ook wel geneigd zijn hun zaken nog meer te beperken. Indië en China zijn rustig, terwijl de kleine markten voorzichtig blijven doorkopen.

Manchester dd. 12 September 1917.

Sedert ons laatste marktbericht is het eerste Ginn's rapport van dit seizoen gepubliceerd en de totale geginde hoeveelheden bedragen in de laatste drie jaren:

1917.....	606.000 balen
1916.....	851.000 "
1915.....	464.000 "

Tengevolge van dit bericht en de daarop gevolgde drang om te verkoopen zijn prijzen in Amerika vrij belangrijk gedaald, hoewel de laatste dagen een gedeelte van deze daling werd terug gewonnen. Egyptische katoen heeft ook in de afgelopen week zeer hevig gefluctueerd en is ten slotte lager voor spoedige levering, terwijl daarentegen de latere termijnen zijn gestegen.

Onder den invloed van deze daling is voor garens nogal wat gedaan, en hebben verschillende fabrikanten weer meer verkocht. De vraag van het Vasteland is van weinig beteekenis, hoewel er toch meer belangstelling is. Dit vindt gedeeltelijk zijn oorzaak in de moeilijkheden, die de spinners daar hebben om ruwe katoen te krijgen, waardoor de weverijen meer op de Engelsche markt zijn aangewezen. De verschepingsmoeilijkheden houden echter nog verschillende zaken tegen.

Er is meer vraag naar manufacturen, maar er komen weinig orders tot stand, daar fabrikanten niet tot concessies van eenige beteekenis bereid zijn, en in verband met de hogere productiekosten hun noteeringen eerder verhoogden. September is in den regel een kalme maand, doch indien spoedig de vraag mocht toenemen, zullen zeker noteeringen van manufacturen belangrijk hooger worden. Van Indië en ook van China komen nog wel aanvragen binnen, hoewel daarvan niet veel tot afsluiting komt. Het binnenland blijft druk en ook de Regeering koopt geregeld door, terwijl de kleinere markten zich ook voor hunne meest dringende behoefte dekken.

WOL.

Deze week valt niets van belang te berichten. De beschikbare tonnage voor het vervoer van wol van La Plata naar hier schijnt uiterst beperkt te zijn, zoodat het niet waarschijnlijk is dat belangrijke aanvoeren van het nieuwe product zullen plaats vinden voor het einde van de maand Januari.

De nominale prijzen op de markt te Bradford voor „tops in oil” zijn:

Data	64 average	Colonial carded			
		56	50	46	40
28 September 1917....	68	52	42	34	32
21 „ 1917....	68	52	42	34	32
28 September 1916....	54	39 1/2	33 1/2	28	26

HUIDEN.

Bericht van de firma Grisar & Co.:

In den toestand der huidenmarkt is geen verandering. De onzekerheid, waarin zoowel exporteurs als importeurs verkeren, aangaande de afvaart van booten die reeds goederen geladen hebben, veroorzaakt dat geen nieuwe zaken ondernomen worden. Daarbij komt nog het schrikwekkend voorbeeld, dat de vrijgave van het S.S. Rijnland nog niet heeft plaats gevonden, waaruit volgt, dat de looiers zich van de markt onthouden. Prijzen in Zuid-Amerika zijn lager, doch wanneer men rekening moet houden met de abnormaal hooge vracht van f 240,— per ton voor gezouten huiden en van 8 tot 10 % assurantiecosten, dan kunnen de huiden nog niet goedkooper c.f. Holland aangeboden worden.

Wat het inlandsch artikel betreft, daarvoor is voldoende kooplust, doch worden thans uitsluitend zaken gedaan op de nieuwe voorwaarden, waarvan de vaststelling door het R. D. H. L. nog moet plaats hebben.

Er kwamen deze week nog tot afdoening: 285 Rio Grande ex. S.S. Poeldijk en 650 Tucuman Especiales ossehuiden ex. S.S. Rijnland. Er zijn thans nog aan de markt: 500 Santa Fé, 1000 Santiago en 950 Tucuman Campos huiden ex. S.S. Rijnland en 638 Santo Esperito ex. S.S. Amsteldijk.

Van de Javamarkt valt niets bijzonders te melden. Aan de markt werden gesteld: 1000 Padang Runderhuiden, wegende circa 6 1/2 K.G., voor het soort dooreen goede qualiteit, welke verkoopers a f 2,05 houden en verkrijgbaar zijn in posten van 250 stuks.

COPRA.

In de vorige week werd een partijtje Molukken telquel Copra (loco) gedaan tot f 56 1/2. Eindelijk schijnt er kans te bestaan, dat de thans nog loopende Copra contracten binnen niet te langen tijd zullen worden verladen.

Ceylon c.f. Londen £ 46.-.

NOTEERINGEN.

Java f. m. s.		N.O.T.-condities.
29 September 1917..	f 57	
22 „ 1917..	„ 57	
29 September 1916..	„ 39	
29 September 1915..	„ 28 1/4	
20-25 Juli 1914..	„ 28 3/4	

VETTEN EN OLIËN.

Zuid-Amerikaansche Premier-jus. In het vorige bericht — van 12 September — werd vermeld, dat in Zuid-Amerika aangevraagd was of verkoopers van Premier-jus op October-aflading geneigd zouden zijn den verladingstermijn te verlengen tot December. Hierop is tot heden nog geen antwoord gekomen.

Wel kwamen eenige verdere zaken tot stand op „October-verscheping”, waarbij dus de kans dat inderdaad geleverd wordt al zeer klein is.

In totaal werden zoo afgesloten:

500 trcs. 1e soort Beef-Premier-jus	f 135,—
500 „ 2e „ „ „	„ 132,—
200 kisten Cooking-Fat	„ 133,—

c.i.f. Rotterdam, inclusieve molest, betaling op eerste vertoon der documenten.

Later nog gedane bidingen tot gelijke prijzen en conditiën werden geweigerd met de bijvoeging „Owing to labour-situation”.

Geraffineerd Cocosvet. Hooger. Er werden kleine postjes loco verhandeld ad f 135,—/140,—.

Katoenzaad-olie. Voor loco-partijtjes verlangt men prijzen van ca. f 135,—/140,—.

METALEN.

Loco-Noteringen te Louden:

Data	IJzer Clev. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
28 Sept. 1917..	nom.	110.-/-	245.-/-	30.10/-	—
21 „ 1917..	nom.	120.-/-	244.15/-	30.10/-	—
29 Sept. 1916..	nom.	118.10/-	175.10/-	30.10/-	52.-/-
1 Oct. 1915..	64/11	73.-/-	150.-/-	25.-/-	70.-/-
20 Juli 1914..	51/4	61.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

BANKATIN.

In Nederlandsch-Indië zijn in Augustus 1917 verkocht 7700 pikols Gouvernements-Bankatin. De opbrengst daarvan bedroeg ongeveer f 1.300.000. (St.ct.)

VERKEERSWEZEN.

SCHEEPVAART.

29 September 1917. De verhooging van uitgaande vrachten van Engeland naar Indië zal 33 1/8 % bedragen; de nieuwe vrachten moeten reeds sedert 1 dezer betaald worden.

In Brazilië werden de geïnterneerde Duitse en Oostenrijksche schepen in dienst gesteld. De Entente krijgt hierdoor de beschikking over circa 400.000 ton d.w.

In de Vereenigde Staten zullen de in het vorig nummer vermelde bepalingen betreffende opvordering van schepen op 15 dezer in werking treden. De regeering betaalt slechts 1/4 à 1/8 (32/- à 65/- per ton d.w. per maand) van de tot dusver geldende vrachten. Ze zijn echter nog belangrijker hooger dan de vrachten welke door de Britsche en Nederlandsche regeeringen betaald worden.

Nu de meeste schepen min of meer onder regeeringstoezicht gekomen zijn, worden de klachten van reeders over de behandeling van de zijde hunner regeeringen luider. In Engeland wordt o.a. geklaagd over de vergoeding, welke bij reusachtig gestegen bedrijfskosten, niet meer toereikend zou zijn. Er werden dan ook reizen-rekeningen gepubliceerd, waaruit blijkt, dat een groot aantal schepen voor de regeering met verlies gevaren heeft. Ook wordt de verplichte regeeringsverzekering voor huurschepen ongunstig beoordeeld; de molestpremie werd door de regeering bijna verdubbeld. Vermoedelijk zal echter spoedig aan de bezwaren der reeders tegemoet gekomen worden.

Ook in Nederland worden klachten gehoord en wel voornamelijk over de voorwaarden waaronder schepen onder de bepalingen van de schepenuitvoerwet uitgevaren zijn. Die voorwaarden werden eenzijdig vastgesteld zonder de belanghebbende te hooren. Er werd voor oponthoud wegens den oorlogstoestand geenerlei vergoeding gegeven en waar schepen tengevolge van den verscherpten duikbootoorlog dikwijls zeer lang opgehouden werden, was de vrachtvergoeding menigmaal ontoereikend tot dekking der exploitatiekosten. De thans voor de regeering varende schepen, welke onder de schepenvorderingswet vallen, ontvangen eenige vergoeding voor oponthoud. Wellicht wordt voor booten, die onder de bepalingen van de schepenuitvoerwet voeren, alsnog de geleden schade eenigszins vergoed.

GRAAN.

Data	Petro-grad Londen/ R'dam	Odessa Rotter- dam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotter- dam	Bristol Kanaal	Rotter- dam	Engel- land
24/29 Sept. 1917	—	—	f 7,—	30/-	ca. f 50	145/-
17/22 „ 1917	—	—	„ 7,—	30/-	„ „ 50	145/-
25/30 Sept. 1916	—	—	„ 14,—	11/9	f 105*	143/-
27 Sept./2 Oct. 1915	—	—	„ 6,—	11/-	„ 43 1/2	61/6
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11 1/4	1/11 1/4	12/-	12/-

HOUT.

Data	Cronstadt		Golf van Mexico	
	Holland (gezaagd)	Oostk. Engeland (mijn- stutten)	Holland (pitch- pine)	Engeland (pitch- pine)
24/29 Sept. 1917....	—	—	—	—
17/22 „ 1917....	—	—	—	—
25/30 Sept. 1916....	—	—	—	475/-
27 Sept./2 Oct. 1915....	—	—	f 115,—	250/-
Juli 1914....	f 12,—	24/8	75/-	77/6

ERTS.

Data	Bilbao Middles- bro'	Cartha- gena Middles- bro'	Grieken- land Middles- bro'	Pott- Middles- bro'
24/29 Sept. 1917....	—	—	—	—
17/22 „ 1917....	—	—	—	—
25/30 Sept. 1916....	18/6	19/-	21/-	—
27 Sept./2 Oct. 1915....	14/6	14/-	15/3	—
Juli 1914....	4/3	5/4 1/2	5/9	8/6

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bor- deaux	Genua	Port Said	La Plata Rivier	Rotter- dam	Cron- stadt
24/29 Sept. 1917	69/-	101/3	—	85/- ¹⁾	—	—
17/22 „ 1917	69/-	101/3	—	85/- ¹⁾	—	—
25/30 Sept. 1916	34/-	73/-	60/-	31/-	f 6,50	—
27 S./2 Oct. 1915	fr 28,—	38/-	41/9	40/-	„ 6,—	—
Juli 1914	„ 7,—	7/-	7/3	14/6	3/2	5/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d.w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivo- stock West Europa	Chili West Europa (saipeter)
24/29 Sept. 1917....	—	500/-	—	190/-
17/22 „ 1917....	—	500/-	—	190/-
25/30 Sept. 1916....	133/9	170/-	—	140/-
27 Sept./2 Oct. 1915....	50/9	75/-	—	75/-
Juli 1914....	14/6	16/3	25/-	22/3

*) fl. 52,25 regeeringvracht.

1) Per zeilschip.

Graan Petrograd per quarter van 496 lbs. zwaar, Odessa per Unit, Ver. Staten per quarter van 480 lbs. zwaar.

Hout gezaagd en pitchpine per St. Pet. Standard van 165 kub. vt., mijnstutten per vadem van 216 kub. vt.

Overige noteringen per ton van 1015 K.G.

INKLARINGEN.

NIEUWEN WATERWEG.

Landen van herkomst	September 1917		September 1916	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	16	4.046	15	5.274
Zweden	17	8.167	29	13.569
Engeland	67	35.933	126	77.087
N.-Amerika	11	25.866	56	153.058
Frankrijk	3	445	9	6.078
Noorwegen	8	1.725	8	5.609
West-Afrika ...	1	736	5	4.888
Zuid-Amerika ..	—	—	8	14.019
Spanje	—	—	5	3.938
Ned.-Indië	—	—	4	12.410
Rusland	—	—	1	2.597
Portugal	—	—	1	906
Totaal	123	76.918	267	299.433
Jaarperiode ...	1251	1.072.218	2450	2.510.964
Nationaliteit.				
Nederlandsche ..	44	23.273	140	164.031
Zweedsche	17	8.663	17	13.425
Noorsche	6	8.071	46	49.327
Belgische	9	14.379	13	36.652
Engelsche	47	22.532	45	23.823
Amerikaansche ..	—	—	2	7.049
Deensche	—	—	3	3.453
Grieksche	—	—	1	1.673
Totaal	123	76.918	267	299.433
Jaarperiode ...	1251	1.072.218	2450	2.510.964

(Dirkzwager's Scheepsagentuur.)

Nederlandsche Bank voor Russischen Handel

BANQUE NÉERLANDAISE POUR LE COMMERCE RUSSE

Kapitaal 5.000.000 Roebels.

Kantoor: 20 NEWSKY PROSPECT
Telegramadres: NEDRUSBANK **PETROGRAD.**

De Bank neemt gelden à deposito en in rekening-courant en verricht alle soorten wissel- en bankzaken.

Voor inlichtingen kan men zich wenden tot alle kantoren van de NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ en de TWENTSCHE BANK, zoomede tot de heeren HOPE & Co. en LIPPMANN, ROSENTHAL & Co. te Amsterdam en R. MEES & ZONEN te Rotterdam.

J. & J. M. VOORHOEVE

Makelaars in Assurantiën

Anno 1836

ROTTERDAM

NEDERLANDSCHE GRONDBRIEFBANK

HEERENGRACHT 495, AMSTERDAM

5 pCt. Obligatiën (Grondbrieven) tegen Beurskoers
Gecertificeerd door de Centrale Trust-Compagnie

Verkrijgbaar in stukken van f 2500,—, f 1000,—, f 500,— en f 100,— op elk goed effectenkantoor

GEBROEDERS CHABOT ROTTERDAM

KASSIERS en MAKELAARS in ASSURANTIËN

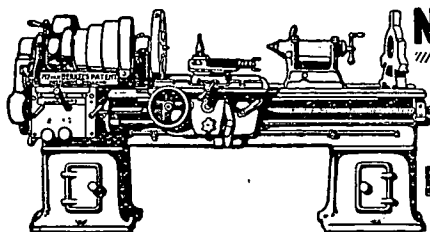
Deposito's. — Rekening-Courant. — Franco Chèque-Rekening.
Aan- en Verkoop van Wissels op het Buitenland. — Aan- en Verkoop van Fondsen. — Bewaarneming en Administratie van Effecten.

Oorlogs-, Transport-, Casco-, Brand-, Diefstal- e. a. verzekeringen van elken aard.

DE SPAARNE-BANK HAARLEM

Gestort Kapitaal en Reserves f 1.184.000,—

REKENING-COURANT, CREDIETEN, INCASSEERINGEN, ASSURANTIËN, WISSELS, EFFECTEN, COUPONS, PROLONGATIËN, DEPOSITO'S, ENZ.

NATIONALE INDUSTRIE

**MODERNE
DRAAIBANKEN**

MAATJ. VAN BERKEI'SPATENT"
ROTTERDAM

PRACTISCH EFFECTENBOEK

ter vereenvoudiging van administratie en ten gebruike voor de vermogensbelasting

Prijs f 1,—

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij NIJGH & VAN DITMAR'S UITG.-MIJ, Rotterdam

Nederlandsch- Transatlantische Hypotheekbank

te AMSTERDAM.

Werkt in CANADA met eigen kantoren

Directie { J. MEES te Amsterdam
L. DROOGLEEVER FORTUYN te Winnipeg

5% PANDBRIEVEN in stukken van

f 1000,—, f 500,— en f 100,—

Afgifte tegen beurskoers.

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN.

Alle jaargangen, ook incompleet,
TE KOOP GEVRAAGD.

Aanbiedingen onder No. A 163
Bureau van dit Blad.

P. Clos & Leembruggen

LEIDEN

Opgericht 1 Mei 1766

Tel. Intercomm. 370

Telegr.-Adres: CLOS

Sajetten en Wollen
Garens voor Hand-
en Machinebreien